

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Marcel Hort

Aspekty výslechu dětí jako poškozených, svědků a podezřelých v rámci policejní praxe

Olomouc 2012

vedoucí práce: PhDr. Linda Švrčinová

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil jen uvedenou literaturu.

V Olomouci dne

.....

Marcel Hort

Děkuji PhDr. Lindě Švrčinové za odborné vedení práce, poskytování rad, cenných připomínek a materiálových podkladů k práci.

Anotace

Jméno a příjmení:	Marcel HORT
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PhDr. Linda Svrčinová
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Aspekty výslechu dětí jako poškozených, svědků a podezřelých v rámci policejní praxe
Název v angličtině:	Aspects Police questioning of children as victims, witnesses and suspects.
Anotace práce:	Bakalářská práce teoreticky a prakticky rozebírá účinný postup při provádění výslechů dětí, v rámci jejich různého procesního postavení ze strany policejního orgánu a nastiňuje přístup k vyslýchanému dítěti z kriminalistického, pedagogického a psychologického hlediska.
Klíčová slova:	Dítě, mládež, nezletilý, mladistvý, podezřelý, svědek, poškozený – oběť, protiprávní jednání Policejní výslech, přístup k dítěti, policie, specialista, viktimizace.
Anotace v angličtině:	Bachelor thesis examines theoretically and practically efficient implementation of procedures for interrogation of children, in their different procedural status of the police authority and outlines the approach to child interrogate of Criminology, pedagogical and psychological aspects.
Klíčová slova v angličtině:	Child, youth, underage teen, suspect, witness, victim - a victim, offense. Police interrogation, access to the child, police, specialist, victimization.
Rozsah práce:	90 stran
Jazyk práce:	Čeština

OBSAH

ANOTACE	- 4 -
ÚVOD	- 7 -
I TEORETICKÁ ČÁST	- 11 -
1 ZÁKLADNÍ POJMY TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRÁCE	- 12 -
2 VÝSLECH OSOB V RÁMCI TRESTNÍHO ŘÍZENÍ	- 15 -
2.1 Trestní řízení	- 15 -
2.2 Trestný čin, přečin a zločin, čin jinak trestný, provinění, přestupek	- 16 -
2.3 Procesní postavení osob v trestním řízení	- 17 -
3 POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY A JEJÍ ČINNOST V TRESTNÍM ŘÍZENÍ	- 19 -
3.1 Postavení Policie České republiky	- 19 -
3.2 Policejní specialisté na úseku mládeže	- 19 -
4 SPECIFICKÉ POSTAVENÍ DĚTÍ V TRESTNÍM ŘÍZENÍ	- 22 -
4.1 Trestní odpovědnost mládeže	- 22 -
4.2 Procesní postavení dětí v trestním řízení	- 23 -
4.2.1 Dítě jako oběť protiprávního jednání, poškozený	- 23 -
4.2.2 Dítě jako svědek protiprávního jednání	- 24 -
4.2.3 Dítě jako podezřelý a pachatel protiprávního jednání	- 26 -
4.3 Práva dítěte v kontextu policejní práce s dětmi	- 28 -
5 VÝSLECH A VYSVĚTLENÍ	- 30 -
5.1 Výslech a kvalita informací z něj získaných	- 31 -
5.2 Dělení výslechu	- 32 -
5.3 Fáze výslechu	- 33 -
5.4 Taktika výslechu	- 34 -
5.5 Strategie výslechu	- 36 -
6 SPECIFIKA U VÝSLECHU U DÍTĚTE	- 38 -
6.1 Výslech dětí	- 38 -
6.2 Policejní výslechy dětí v praxi	- 39 -
6.3 Fáze výslechu dítěte	- 40 -
6.4 Taktika výslechu dítěte	- 42 -
6.5 Strategie výslechu dítěte	- 45 -
6.6 Přítomnost rodičů a dalších osob při výslechu	- 45 -
6.7 Problémové výslechové techniky	- 48 -
6.8 Speciální výslechové místnosti	- 49 -
6. 9 Použití demonstračních pomůcek	- 52 -

6.10 Znalecké posudky dětí v rámci trestního řízení.....	- 54 -
II PRAKTICKÁ ČÁST	- 55 -
7 ÚVOD DO PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	- 56 -
7.1 Cíle praktické části	- 57 -
7.2 Metodologie	- 57 -
8 KAZUISTIKY	- 58 -
8.1 Příklad 1, Albert (1996), trestný čin pohlavní zneužívání	- 58 -
8.2 Příklad 2, Martin (1998), čin jinak trestný vydírání.....	- 62 -
8.3 Příklad 3, Simona (1999), zločin pohlavní zneužívání.....	- 65 -
8.4 Příklad 4, Sabina (1997), trestný čin týrání svěřené osoby	- 68 -
8.5 Příklad 5, poškozená Jana (1996), zločin pohlavní zneužití.....	- 71 -
8.6 Příklad 6, Miluška (1998), zločin pohlavní zneužití, výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií.....	- 76 -
9 SHRNUTÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI, DOPORUČENÍ	- 80 -
ZÁVĚR.....	- 83 -
Seznam použité literatury a pramenů	- 85 -
Seznam obrázků:	- 88 -
Seznam zkratek:	- 89 -

ÚVOD

Dítě může mít v policejní práci základní, trojí postavení. Poškozený – oběť, svědek a podezřelý. Téma práce je mi velmi blízké. Pracuji u Policie České republiky a v rámci mého služebního zařazení se s dětmi stýkám každodenně. Kriminalita mládeže zaznamenala v porovnání mezi lety 2010 a 2009 pokles, a to jak u dětí mladších 15 let, tak u mladistvých. (Výroční zpráva Ministerstva vnitra za rok 2010). Sestupná tendence evidované kriminality mládeže je dlouhodobou tendencí. Nezletilí a mladiství páchají různorodou trestnou činností na úseku majetku, násilné trestné činnosti, ale i ostatní kriminality. Mezi tyto skutky patří loupeže, ublížení na zdraví a krádeže vloupáním. Vzhledem ke společenské škodlivosti velké množství trestných činů lze později zařadit do kategorie přestupků. Pachatelé z této skupiny si dle poznatků Policie České republiky nepřipouštějí strach, nezvažují následky svého jednání, které jim hrozí. Převládá mezi nimi názor, že dodržování zákonných norem či pravidel je pro ně nevýhodné. Co se týká obětí trestných činů, Policie České republiky eviduje v oficiálních statistikách kriminality pouze vybrané druhy trestné činnosti. Kriminální statistika poskytuje prvotní statistické informace o kriminalitě a pachatelích. Evidovány jsou oběti násilné a mravnostní kriminality. *“I přes toto omezení kriminální statistika je nadále jedinou statistikou orgánů činných v trestním řízení, která obsahuje širší údaje o obětech trestných činů. Z hlediska celorepublikové situace lze konstatovat dlouhodobě neuspokojivý stav v oblasti trestné činnosti páchané na mládeži”* (Výroční zpráva Ministerstva vnitra za rok 2010).

Dítě je jistě stejně důvěryhodný svědek protiprávního jednání, jako osoba dospělá. K reprodukci svých zážitků a prožitků však potřebuje správné podmínky. Historie ukazuje, že očitý svědek hraje hlavní roli v jakémkoliv dokazování a v současné době i kriminálním vyšetřování. I přes aplikaci nejmodernějších forenzních metod, uplatňovaných v současné kriminalistice v souvislosti s odhalováním trestných činů má přímé svědectví nejvyšší váhu v trestním řízení a dokazování před soudem.

Děti se při jednotlivých výsleších, zejména při policejním vyšetřování, nachází v různém procesním postavení. Jsou dotazováni a konfrontováni jak s méně závažnými skutky (například s přestupky), či s jiným závažným trestním jednáním. Vyšetřování delikvenční činnosti dětí a mládeže a trestné činnosti na dětech a mládeži páchané je velmi citlivé téma. Je však nutné, aby v souladu s veřejným zájmem a v rámci samotné ochrany dětí a mládeže byl

v případě protiprávního jednání pachatel zjištěn, usvědčen a následně zákonným způsobem potrestán.

Vyšetřování jakéhokoliv protiprávního jednání, jehož jsou děti jakoukoliv součástí, je velmi náročná a zodpovědná činnost. Zejména násilná a mravností trestná činnost páchaná na dětech a mládeži patří mezi nejzávažnější trestnou činnost, která je bedlivě sledována jak odbornou, ale zejména laickou veřejností, kterou jí často rády zprostředkují média. Pro každého novináře je taková kauza velmi atraktivní z pohledu již zmíněné veřejnosti, která touží po senzaci, čímž protiprávní jednání páchané na dětech a dětmi bezesporu je. Většinou se jedná o kriminalitu latentní – skrytou a bezpříznakovou. Takovou kriminalitu se daří objasňovat vzhledem k úzkému okruhu osob, jichž se dotýká a nepřístupnému prostředí poměrně obtížně. (Weiss a kol. 2005).

I když se na tyto kauzy vztahuje zákaz zveřejňování informací, ze kterých by bylo možno určit osobu mladistvého či dítěte, jsou mnohokrát k dispozici informace ve sdělovacích prostředcích ke konkrétním skutkům, jehož aktérem je dítě a to v jakémkoliv procesním postavení. Toto rozpoutává v celé společnosti vášnivé debaty o příčinách a následcích, ale zejména o prevenci, jak v těchto jednání pachatelům zabránit. Případy jsou bedlivě sledovány a je veden velký tlak na práci policie, státního zastupitelství a justice. Je nesporné, že tíha dokazování závisí na policii. Již před výsledkem policejního orgánu může být dítě snadno v opozici jak ze subjektivních, tak i objektivních důvodů. Důležité je tedy zvolit vhodnou cestu k provedení tohoto úkonu za přesného dodržení zákonnosti a maximálního omezení možné traumatizace dítěte

Cílem teoretické části bakalářské práce je vysvětlit, popsat, objasnit a stanovit, jaký přístup policie v rámci přípravného trestního řízení vůči vyslýchanému dítěti zvolit a jaký bude nejvhodnější z kriminalisticko-pedagogicko-psychologického hlediska a zdefinovat jednotlivá postavení dětí v souvislosti s policejním vyšetřováním. Nalézt optimální cestu k navození důvěry mezi vyslýchaným a vyslýchajícím za účelem maximálního zjištění poznatků ke konkrétní věci, omezení traumatického působení v souvislosti s působením orgánů státní správy, výsledkem policie dítěte a sekundární viktimizací, což je problém zejména začínajících policistů, který se týká obětí trestných činů obecně. Stanovit, jak nejvhodněji přistupovat k výsledku dítěte, které je v různém procesním postavení a sestavit pokud možno jednoduchý a snadný postup taktiky výsledku dítěte. V první, teoretické části práce jsou vymezeny jednotlivé termíny a je vysvětleno procesně právní postavení dítěte, ve kterém

se v souvislosti s trestním řízením může nacházet. Zmíněna jsou též jeho práva a je vysvětlen kriminalisticko taktický postup.

V první kapitole teoretické části vysvětlují hlavní pojmy v souvislosti s bakalářskou prací a zkoumaným problémem, které jsou nezbytné pro stanovení pojmu dítě a jeho rozdělení do základních věkových kategorií z procesního hlediska.

Ve druhé kapitole teoretické části popisují jednotlivé názvosloví protiprávního jednání a jednotlivá postavení, ve kterých by se mohlo dítě při setkání s protiprávním jednáním nacházet.

Třetí kapitola teoretické části popisuje postavení Policie České republiky a její činnost v trestním řízení související s mládeží. Obecně popisuje systém, jakým je zabezpečena práce s mládeží a představuje policejní specialisty na úseku mládeže.

Čtvrtá kapitola teoretické části popisuje už specifické postavení dětí v trestním řízení. Popisuje zejména jejich práva a ochranu, jak z pohledu oběti či svědka, tak z pozice pachatele. Je zde zmíněna viktimizace a její působení na dětské oběti, jak ze strany pachatele tak i státních orgánů nebo okolí oběti.

Pátá kapitola teoretické části představuje výslech jako samostatný subjekt kriminalistické taktiky, psychologického působení, procesní zákonnosti, jeho fáze a strategie. Popisuje rozdíl mezi výslechem a vysvětlením.

V šesté kapitole je rozebírán výslech ze stejného pohledu jako v páté kapitole avšak s ohledem na výslech dítěte a jeho specifika. Jsou zde uvedeny obligatorní záležitosti takového výslechu, samotné fáze výslechu a tyto jednotlivě rozděleny. Zmiňují i zvláštnosti v souvislosti s těmito výslechy a zejména možnými reakcemi vyslýchaných a vyslýhajících. Je zde zvážena a hodnocena přítomnost zákonných zástupců u takových úkonů.

Sedmá kapitola představuje problémové techniky, speciální výslechové místnosti, které má policie pro účely výslechů k dispozici a taktéž i užití demonstračních pomůcek.

Ve druhé, praktické části bakalářské práce jsou popsány jednotlivé druhy výslechů osob (a to jak dětí nezletilých, tak i mladistvých), v souvislosti s výkonem policejní práce v rámci mého služebního zařazení u Policie České republiky. Jsou zde vyhodnocovány a srovnávány jednotlivé výslechy a hodnocen postup nejen přístupu ze strany policie ale i jiných subjektů.

Hlavním cílem je pokusit se vyhodnotit nejvhodnější postup výslechu dítěte v jakémkoliv procesním postavení z praktického hlediska. Stanovit vhodný postup výslechu

dítěte v souvislosti se získanými zkušenostmi a odbornými poznatky. Na jednotlivých případech popsat postup policejního orgánu, srovnat a vyhodnotit konkrétní postup.

V rámci svého služebního zařazení se setkávám s různorodou kriminalitou a osobami, které jsou v různém procesním postavení a psychickém i zdravotním stavu. Zmiňuji také praktické využití speciálních výslechových místností, problémových výslechů a demonstrační pomůcky pro práci s dětmi, ale i standardní přístup policie v jakékoliv fázi probíhajícího trestního řízení.

Bakalářská práce a samotný kvalitativní výzkum bude prováděn v rámci přímého kontaktu s vyslýchávanými osobami, a to svědky, poškozenými a pachateli jak méně závažných kriminálních deliktů, ale i s osobami, které se dopouštějí velmi závažného, společensky nebezpečného jednání. U vyslýchanych bylo pozorováno jejich chování v rámci běžné policejní praxe, byly srovnávány a vyhodnocovány jejich reakce a vědecké poznatky přímo aplikovány do praxe v souvislosti s konkrétními kauzami. Uvádím některé kriminální případy, ve kterých byly pro účel této práce záměrně upraveny nacionále osob, čas, místo a další konkrétní údaje v souladu se zákonem na ochranu osobních údajů. Tyto byly v rámci kasuistiky použity a rozebrány podrobněji a rozvedeny se zaměřením na konkrétní dětské subjekty trestního řízení.

Výstupem práce bude stanovení vhodného přístupu výslechu dětí a mládeže nacházejících se v různém procesním postavení, ze strany policisty a srovnání jednotlivých postupů.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Základní pojmy teoretická východiska práce

Dítě

Na základě § 126 z. č. 40/2009 Sb. ve znění pozdějších změn a doplňků trestního zákoníku se dítětem rozumí osoba mladší osmnáct let, pokud trestní zákon nestanoví jinak. Ustanovení přímo vychází ze článku 1 Úmluvy o právech dítěte. Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů rozděluje období dětství z procesního hlediska na dvě kategorie, a to osoby nezletilé a osoby mladistvé. (z. č. 218/2003 Sb.).

Mládež

Dle § 2 písmena a) zákona č. 218/2003 Sb. ve znění pozdějších změn a doplňků, zákona o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů rozumí děti mladší 15 let tedy nezletilí a mladiství.

Nezletilý

Je osoba mladší patnácti let, kdy se jedná o pojem trestně právní. Je to jedinec od doby svého narození do završení patnácti let věku. (z. č. 218/2003 Sb.) V praxi to znamená, že pokud se dítě dopustí činu jinak trestného v době svých patnáctých narozenin, není ještě osoba mladistvá, nýbrž nezletilá a dopouští se činu jinak trestného. Trestný čin, kterého se dopustí nezletilý, se nazývá činem jinak trestným. U nezletilých osob se přibere k výsledku *osoba „mající zkušenosti s výchovou mládeže, která by se zřetelem na předmět výsledku a stupeň duševního vývoje vyslychané osoby přispěla k správnému provedení výsledku“* (§ 102 z. č. 141/1961 Sb.).

Mladistvý

Jedná se o osobu, která v době spáchání jakéhokoliv protiprávního jednání dovršila patnáctý rok věku a nepřekročila osmnáctý rok svého věku. Trestný čin, kterého se dopustí mladistvý, se nazývá provinění. *„Mladistvý je však trestně odpovědný pouze tehdy, jestliže v době spáchání činu dosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost“* (z. č. 218/2003 Sb.).

Osoba blízká věku mladistvého

Pojem je v praxi často užíván v souvislosti s trestním zákoníkem, tedy § 41 z. č. 40/2009 ve znění pozdějších změn a novel, kdy je užíván jako jedna z mnoha polehčujících okolností při ukládání trestu obžalovanému. Rozumí se tedy hraniční věk v období okolo 18 roku věku, kdy je nutno znalecky zkoumat rozumovou a mravní vyspělost jedince.

Negativní společenské jevy

Ve společnosti představují negativní společenské jevy závadové jednání, které nemá kriminální povahu odlišující se však od obecných standardů uznávaných většinovou společností. Jevy se vyskytují v masovém měřítku, jsou trvalejšího rázu a mohou být základem a genezí ke kriminálnímu způsobu další životní etapy konkrétního jedince či skupiny. Může se jednat například o drogové závislosti, tabakismus, prostituce, gambling, ale i jiné. (Štáblová, 2008). Vznikají vlivem sociálního prostředí, módních trendů, kdy jsou společností částečně odsuzovány, ale zároveň jistou měrou tolerovány.

Delikvence

Je páchaní trestných činů v souvislosti s porušením práva a zejména obecně závazných norem v širším slova smyslu. Jsou v ní zahrnuti mladiství nezletilí, prvopachatelé, ale také recidivisté. Má krimonogenní charakter. V souvislosti s lidskou společností a jejím působením na jedince a jeho individualitu jsou rozhodující činitelé představující toto nebezpečí. Může se jednat o primární působení ze strany rodiny, party a dalších konkrétních vlivů sociálních skupin, jehož je dotyčný členem. Alkoholismus, narkotika a gamblerství, úzce souvisejí s majetkovou kriminalitou a v tomto kontextu následným udržením finančního standardu.

Kriminalita se vyskytuje plošně, kdy jde o: „*takové vlivy, které působí objektivně v daném čase, období a v daném společenském klimatu*“ (Chmelík, 1998, s. 7).

Viktimologie a viktimizace

Obětmi trestných činů se zabývá věda, která se nazývá viktimologie. Zkoumá dopad trestného činu na oběť, co oběť v souvislosti s trestným činem a jeho spácháním blokuje a co jí pomáhá při návratu do běžného života. „*Je to věda o zločinnosti, jejich pachatelích, obětech a kontrole*“ (Novotný, Zapletal, Kriminologie s. 23). Trestný čin je pro každou oběť pouze

začátek, který zahájí celou sérii negativních okolností a následků. Tyto se pak mohou projevovat na konkrétní osobě různými důsledky, zejména psychického rázu.

Viktimizace je proces přeměny možné oběti, např. dítěte na oběť skutečnou. V potaz je zejména brát i patřičný předpoklad viktimnosti oběti. Viktimizaci můžeme rozdělit do dvou základních skupin a to viktimizaci primární a viktimizaci sekundární. (Novotný, Zapletal, Kriminologie 2004). Tento fakt může být ovlivňován sociálním zařazením, lokalitou, jejím chováním nebo příslušností ke skupině například z pohledu genderu.

Výslech

Charakter výslechu je jasně dán v souladu s trestním řádem. (z. č. 141/1961 Sb.) Může se jednat o vysvětlení, výslech svědka, poškozeného, obviněného, znalce a podobně. Zpravidla je dokumentován v písemné podobě.

Vysvětlení

Vysvětlení je možno požadovat v souladu se zákonem o policii, trestním řádem, či zákonem o přestupcích. Vysvětlení není nutno okamžitě na místě dokumentovat písemně, ale je zpracováváno později volnou formou ve třetí osobě. Zákon nezakazuje ani protokolární sepsání (§ 158 odst. 7 z. č. 141/1961 Sb.). Takový záznam slouží zejména ke zjištění skutkových okolností a stanovení skutkové podstaty trestného činu. Z procesního hlediska lze od 1. 1. 2012 tento protokol použít v řízení před soudem.

2 Výslech osob v rámci trestního řízení

Nejen v souvislosti s prací policejních složek, ale např. i soudů, či z jiných důvodů bývá nutno zaznamenávat pro účely trestního řízení paměťové stopy, které jsou uchovány v paměti osoby, se kterou je pracováno. Tyto stopy je potřebné z paměti osoby vyvolat, tak, aby je mohla snáze reprodukovat, tyto mohly být zaznamenány, řádně procesně zjištěny a zajištěny a použity jako důkazní materiál. Stopy je nutno kvalitně zadokumentovat v co možná nejkratším možném časovém úseku, jelikož se tyto stopy postupně vlivem různých okolností vytrácejí. V případě, že se jedná o delší časový úsek, je nutno je z paměti vyvolat. (Chmelík, 1998).

V dané záležitosti je tedy nutno zkoumat jak přistupovat k výsledkům takových dětí hlediska kriminalisticko psychologického hlediska. V případě výslechů dětí a mládeže je nutno brát v úvahu za jakých okolností a v jakém procesním postavení se dotýčný subjekt nachází.

Důležité je zjistit jeho vztah k věci, charakterové vlastnosti. V každém případě je nutno šetřit osobu dítěte bez ohledu na to, zdali se jedná o pachatele či oběť, a výslech vést tak, aby splnil sledovaný účel.

2.1 Trestní řízení

Státní zástupce a policejní orgán je povinen přijmout oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. Policejní orgán je povinen učinit všechna potřebná opatření k odhalení trestných činů a zjištění jejich pachatelů a činit nezbytná opatření k předcházení trestné činnosti. (§ 157 z.č. 141/1961 Sb.).

K prověření oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán nějaký trestný čin, a ostatních podnětů k trestnímu stíhání, aktivně opatřuje policejní orgán potřebné podklady a nezbytná vysvětlení a zajišťuje stopy trestného činu. Dále je oprávněn vyžadovat i jiné úkony uvedené v § 158 odst. 3 z. č. 141/1961 Sb. Policie České republiky. Jako jeden z orgánů činných v trestním řízení pracuje s osobami v různém procesním postavení v rámci přípravného trestního řízení. Dle zákona o trestním řízení soudním č. 141/1961 Sb. shromažďuje důkazy jak proti pachateli, tak i v jeho prospěch a tyto navzájem hodnotí. Protiprávní jednání je nutno pachateli prokázat. O vině a trestu může rozhodnout pouze soud.

Policejní orgán musí rozhodnout v co nejkratší lhůtě meritorním či jiným rozhodnutím. Nad zákonností procesního postupu v přípravném řízení dohlíží místně a věcně příslušná státní zastupitelství.

2.2 Trestný čin, přečin a zločin, čin jinak trestný, provinění, přestupek

Trestný čin, přečin a zločin a zvlášť závažný zločin

„Trestný čin. je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně“ (§ 13 odst. 1 z. č. 40/2009 Sb.). „Trestný čin se dále dělí na přečiny a zločiny. Přečin je nedbalostní trestný čin a ten úmyslný trestný čin s horní hranicí uložení trestu odnětí svobody do pěti let“ (§ 13 odst. 2 z. č. 40/2009 Sb.).

„Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny; zvlášť závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.“ (§ 13 odst. 3 z. č. 40/2009 Sb.). Ke kvalifikaci trestného činu je nutno stanovit přesnou skutkovou podstatu trestného činu a jeho společenskou škodlivost pro společnost.

Čin jinak trestný

Je takové protiprávní jednání, jehož se dopustí osoba mladší patnácti let, která není ještě dle zákona o odpovědnost i mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže z. č. 218/2003, trestního řádu, z. č. 141/1961 Sb., ale i zákona o přestupcích, z. č. 200/1990 Sb. trestně odpovědná. Po patnáctém roce nastupuje trestní odpovědnost. Neznamená to však, že dítě nemůže být potrestáno. Dopustí-li se dítě činu jinak trestného, mohou mu být uloženy sankce prostřednictvím soudu pro mládež. *„Nejnižší hranicí k podnětu projednání jeho skutku je 12 let fyzického věku“* (Chmelík, 1998, s 5). Pachatelé se ukládají opatření dle ust. § 93 z. č. 218/2003 Sb. Mohou to být sankce jako např. dohled probačního úředníka, zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče, či nařízení ochranné výchovy či jiné. (z. č. 218/2003 Sb.) Hlavním cílem je snaha o napravení nezletilého prostřednictvím výchovného působení.

Provinění

Je takové jednání, jehož se dopustí osoba mladistvá. Je nutné zvážit společenskou škodlivost pachatele a přihlédnout k povaze a závažnosti spáchaného činu a poměrům pachatele. (z. č. 40/2009 Sb.). Není vhodné používat termínu „trestný čin“, jelikož u osob mladistvých nevyjadřuje přímo podstatu jejich jednání. Vliv na chování jedince má zejména

sociální prostředí, výchova související s převzatými vzorci chování získanými v rodině. Rodina jako hlavní nástroj primární socializace výrazně ovlivňuje formování osobnosti mladého člověka. Mladá osobnost by si měla z rodiny odnášet kladný vztah a predispozici k základním lidským a společenským hodnotám (Chmelík, 1998).

Přestupek

„Přestupkem je zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno v tomto nebo jiném zákoně, nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin“ (§ 2 z. č. 200/1990 Sb.). Ke spáchání přestupku postačuje nedbalostní jednání. Zákon musí přesně výslovně vyžadovat úmyslné zavinění. Jedná se o méně závažné narušení celospolečenské normy. Přestupek nepatří do trestního zákona jako takový, ale vzhledem k tomu, že je policie zejména represivní složka, řeší i takové protiprávní jednání. Mnohdy se stává, že původně trestný čin je později kvalifikován jako přestupek a naopak.

2.3 Procesní postavení osob v trestním řízení

Vyslýchané osoby, které s policií přijdou do styku, se mohou nacházet v procesním postavení **oznamovatele-poškozeného-svědka**, kdy se jedná zpravidla o oběti a osoby protiprávnímu jednání přítomné. Na druhé straně pachatelé, kteří protiprávně jednají, nebo jsou z takového jednání podezřelí. Procesně lze pachatele dělit na **podezřelého** před sdělením obvinění § 160/1-5, či po sdělení podezření dle § 179a. **Obviněného**, kterým se pachatel stane po převzetí sdělení obvinění, vyhotoveného policejním orgánem. Podáním obžaloby státním zastupitelstvím § 180, se pachatel stává **obžalovaným**. Pakliže příslušný soud uzná vinu pachatele a vyhlásí rozsudek o vině, po nabytí právní moci rozsudku se stává pachatel **odsouzeným**. (z. č. 141/1961 Sb.).

Poškozený

„Ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda“ (§ 43 zák. č. 141/1961 Sb.). Jedná se prakticky o oběť, které byla způsobena škoda na majetku, zranění či jiná újma.

Svěddek

„Každý je povinen na předvolání se dostavit a vypovídat jako svědek o tom, co je mu známo o trestném činu a o pachateli nebo o okolnostech důležitých pro trestní řízení“ (§ 97 z. č. 141/1961 Sb.). Je to prakticky kdokoliv, který něco viděl, slyšel nebo má k předmětné

věci jakýkoliv poznatek v souvislosti s protiprávním jednáním. Z procesního hlediska je svědek ten, kdo vypovídá podle § 101 z. č. 141/1961 Sb. za konkrétních zákonem daných podmínek a zákonném poučení. Ve většině prověřovaných případů se osoba oznamovatele, poškozeného a svědka kloubí v jedno.

Oběť

Pojem oběť není zahrnut přímo a vysloveně v trestním zákoníku. Trestněprávní pojem je poškozený. Status oběti přímo upravuje zákon č. 209/1997 Sb. o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti. Obětí se rozumí fyzická osoba, které v důsledku trestného činu vznikla škoda na zdraví, ale také i osoba pozůstalá po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela. Bůže být provázána příbuzenským vztahem např. v případě, že byla-li rodičem, manželem nebo dítětem zemřelého a současně v době jeho smrti s ním žila v domácnosti. Může to být taktéž i osoba, které zemřelý průběhu svého života poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu. (z. č. 209/1997 Sb.).

Podezřelý

Podezřelý je trestním řádem pouze uváděn v souvislosti se zkráceným přípravným řízením. (§ 179a z. č. 1961 Sb.) V praxi je takto označován potencionální pachatel protiprávního jednání.

Obviněný

„Nasvědčují-li prověřováním podle § 158 zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba, rozhodne policejní orgán neprodleně o zahájení trestního stíhání této osoby jako obviněného“ (§ 160/1 z. č. 141/1961 Sb.). Obviněným se pachatel stává prakticky po prokazatelném převzetí usnesení o zahájení trestního stíhání.

Obžalovaný a odsouzený

V tomto procesním postavení policejní orgán ve své gesci s osobami prakticky nepracuje. Po ukončení vyšetřování podává policejní orgán na místně a věcně příslušné státní zastupitelství návrh na podání obžaloby (§ 166 odst.3 z. č. 141/1961 Sb.) a spisový materiál mu kompletně předává. Odsouzeným se pachatel stane pravomocným rozsudkem soudu.

3 Policie České republiky a její činnost v trestním řízení

Policie České republiky je jedním ze stěžejních článků státní správy. Jedná se o jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor, plnící úkoly v širokém spektru státní správy, kdy jeho hlavní úlohou je zajištění ochrany bezpečnosti osob a majetku, veřejného pořádku, předcházení trestné činnosti a plnění úkolů na úseku kriminality. (§ 1,2 z. č. 273/2008 Sb.) Jako orgán státní správy je podřízena Ministerstvu vnitra a v rámci svého výkonu je vázána pouze zákonnými normami.

3.1 Postavení Policie České republiky

Policie České republiky je službou veřejnosti a i když se jedná zejména o represivní složku, nelze brát mimo zřetel ani její preventivní působení a plnění různých úkolů vyplývajících zejména ze zákona č. 273/2008 Sb., Ústavy ČR (z. č. 1/1993 Sb.), Listiny základních práv a svobod (z. č. 2/1993 Sb.), trestního řádu (z. č. 141/1961Sb.), občanského zákona z. č. 40/1964 Sb. a mnohých dalších, to vše ve znění pozdějších změn a novel.

Policie České republiky se skládá z různých částí – jednotlivých útvarů, které mají celorepublikovou příslušnost. Jsou rozděleny dle místní a věcné příslušnosti pod jednotlivé kraje a územní odbory, ale taktéž i podle charakteru svého zaměření podle jednotlivých problematik.

Služba kriminální policie a vyšetřování Policie České republiky se zabývá zejména složitější trestní problematikou, která již nespadá do pravomoci Obvodních oddělení Policie České republiky. Její věcná a místní příslušnost je taxativně stanovena. Součástí těchto pracovišť jsou jednotliví pracovníci - specialisté, kteří se zabývají jednotlivými problematikami trestné činnosti, např. majetkové, násilné, hospodářské, mravnostní apod. Patří sem policejní specialisté na úseku mládeže. (Závazný pokyn policejního prezidenta, 2010 č. 167).

3.2 Policejní specialisté na úseku mládeže

Na jednotlivých územních, ale i krajských odborech Policie České republiky, provádějí výslechy osob – dětí specialisté Služby kriminální policie a vyšetřování, kteří se zabývají problematikou trestné činnosti páchané na mládeži a trestné činnosti mládeží páchanou.

Taktéž na základě žádosti poskytují servis a metodickou pomoc uniformované policii v rámci provádění procesních úkonů s mládeží. Specialisté na úseku kriminality mládeže se zabývají předcházením trestné činnosti, zamezováním páchaní, postihem protiprávních činů páchaných mládeží a na mládeži a předáváním údajů orgánům sociálně-právní ochrany dětí pro účely sociálně-právní ochrany dětí. (Závazný pokyn policejního prezidenta, 2010, č. 167). Zabývají se také mravnostní kriminalitou, která bývá vzhledem k citlivosti prováděného šetření s touto problematikou úzce spojena.

Specialisté jsou řádně proškoleni v oblasti rodinného práva, trestního řádu, pedagogiky, psychologie a jiných souvisejících vědních disciplín. Úzce spolupracují se školskými zařízeními státní i nestátní sféry, s Probační a mediační službou České republiky, orgány sociálně právní ochrany dětí a dalšími subjekty, jako jsou zařízení ústavní výchovy, Fondem ohrožených dětí (dále jen FOD) Klokánek a podobně. (Závazný pokyn policejního prezidenta, 2010, č. 167). Službu vykonávají v civilním oblečení. Je nepsaným pravidlem, že tuto funkci vykonávají dva příslušníci a to rozdílného pohlaví. Již zde se bere v potaz, že by mohlo dojít ke stresujícímu zážitku vyslýchaného v případě prověřování jakéhokoliv mravnostního trestného činu a následného popsání intimních záležitostí. Např. pohlavně zneužívaná dívka, která má vypovídat a má odpovídat vyslýchajícímu, který je muž či naopak. Taková skutečnost však není vědecky prokázána. (Weiss, a kol. 2005). Jistě je však citlivá pro oběť.

Není dogma, že výslech dítěte nemůže provést uniformovaný policista. V mnoha případech se jedná o prvotní úkony, v situaci, kdy jsou policisté přivoláni např. k zákroku v rámci trestního, přestupkového či jiného jednání, při kterém jsou přítomny děti. Uniformovaný policista (pokud není jiného východiska), provede citlivě výslech dítěte. Každý policista v rámci své základní odborné přípravy absolvované na Školách Ministerstva vnitra je připravován na různé alternativy možných situací, mezi které patří i základy komunikace s dítětem. Důležitá je však i jeho osobnost a takt, který použije v komunikaci s vyslýchaným dítětem a který postupně získává v souvislosti s praxí a nabytými zkušenostmi.

V praxi to znamená, že policista s dítětem krátce pohovoří, buď ve škole, na místě, kde k události došlo, nebo např. i tam, kde dítě přímo zkontaktuje. Přiměřeně k věku dítěte, povaze úkonu a aktuálním okolnostem dítě poučí. Na služebně pak sepiše záznam ve třetí osobě. V případě, že se jedná o závažné jednání, kdy výslech dítěte je stěžejní pro kvalifikaci jednání pachatele, vyrozumí policista specialistu pro mládež. Ten se na místo, pokud je to prakticky možné dostaví. S dítětem a přihlédnutím k jeho aktuálnímu fyzickému a duševnímu

stavu začne provádět potřebné procesní úkony. Pro policistu v uniformě tak i v civilním oděvu však platí povinnost, zajistit přítomnost obligatorních osob, což znamená, že při takovém úkonu je přítomen pracovník s pedagogickým vzděláním konkrétní školy, školského zařízení, či pracovník Oddělení právní ochrany dětí.(§ 102 odst. 1 z. č. 141/1961 Sb.).

V teritoriu, územního odboru, bývalého okresu Kroměříž, byl pedagogickým pracovníkům, výchovným poradcům a preventistům na všech stupních pedagogických zařízení poskytnut přímý telefonní a e-mailový kontakt na specialistu, aby se mohli kdykoliv obrátit s žádostí o pomoc, či konzultaci v případě podezření z jakéhokoliv protiprávního jednání páchaného na dětech.

4 Specifické postavení dětí v trestním řízení

Každé dítě má v různé části trestního řízení své postavení, které závisí na jeho aktuální pozici vůči protiprávnímu jednání. Důležité je mít však pokaždé na paměti, že k dítěti, ať je v jakémkoliv postavení, je vždy nutno postupovat citlivě, adekvátně, taktně a s ohledem na jeho mentální vývoj, zdravotní a psychický stav a co nejvíce šetřit jeho osobnost.

4.1 Trestní odpovědnost mládeže

„Policejní orgán je povinen na základě vlastních poznatků, trestních oznámení i podnětů jiných osob a orgánů, na jejichž podkladě lze učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu, učinit všechna potřebná šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin a směřující ke zjištění jeho pachatele. Je povinen činit též nezbytná opatření k předcházení trestní činnosti“ (§ 158 odst. 1 z. č. 141/1961 Sb.). V kontextu je tedy povinností policejního orgánu, aby zjistil, zdali se jedná o trestný čin, provedl veškerá opatření směřující k odhalení pachatele a nashromáždil další důkazy pro další trestní stíhání. *„Celková struktura trestné činnosti mládeže se liší jistými znaky od trestné činnosti dospělých pachatelů, kdy jsou dány převážně jak kriminogenními faktory, tak i věkem mládeže“* (Chmelík, 2005, s. 276).

Rozdíl v páchání kriminality mezi dospělými a dětmi je dán ve specifických páchání trestné činnosti. Existují různé předměty útoku, ale zejména jednotlivá kritéria, ovlivněná hodnotovým systémem mládeže, který je na rozdíl od dospělých pachatelů rozdílný jak v předmětu útoku, způsobu provedení či nízkou úrovní organizace při páchání protiprávního jednání. (Konrád a kol., 1996).

V případě obecné kriminality však předmět zájmu bývá často motivován okamžitou potřebou pachatele v souvislosti s přímou potřebou uspokojování potřeb, což je charakteristické i pro dospělé pachatele a osoby, které jsou ve společnosti sociálně vyčleněné. Taktéž i organizace, příprava a předchozí domluva s následným rozdělením rolí poukazuje na sofistikovanost nezletilých a mladistvých pachatelů a jejich negativním zráním v oblasti trestné činnosti. Absence snahy utajovat své protiprávní jednání bývá často zejména u prvopachatelů opakovaně nahrazována důslednou úmyslnou fabulací a to i přes tu okolnost, že věc je již objasněna a další zapírání, nemá praktický smysl. (Chmelík, 2008).

Mládež je v současné době ovlivňována zejména médii. Nejen u mládeže, nýbrž v celé společnosti se změnil hodnotový systém, kdy převládá majetkový prospěch nad tradičními hodnotami. Mladí lidé přebírají vzory od starších, se kterými se ztotožňují a identifikují. Hlavní zájem jedince je materiální zabezpečení sebe sama i bez ohledu na to, jaký způsob použije. Společnost je postavena, tak, že neomalenost, agresivita a vypočítavost je povýšena na dravost.

Trestní řízení vůči nezletilým, mladistvým a podmínky postupu v trestním řízení upravuje trestní zákoník, z. č. 40/2009 Sb. trestní řád z. č. 141/1961 Sb. a zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb. ve znění pozdějších změn a doplňků. Jsou zde charakterizovány postupy, rozhodování a výkon soudnictví ve věcech nezletilých a mladistvých pachatelů, definovány a vymezeny jednotlivé pojmy, základní zásady trestní odpovědnosti, ochranná opatření. V případě, že se jedná o méně závažné jednání s porušením obecně závazné normy, může se jednat o přestupkové jednání.

4.2 Procesní postavení dětí v trestním řízení

Dítě, stejně jako dospělý může mít v rámci trestního řízení různá procesní postavení a z toho plynoucí jak práva, tak i povinnosti. Tato práva a povinnosti jsou uplatňována ze strany jeho zákonných zástupců.

Dítě se může v kontaktu s policií ocitnout v různém procesním postavení. Nejběžnější je situace, kdy dítě bylo přítomno protizákonnému jednání, které se ho přímo nedotýká. Při podávání vysvětlení je první údiv nahrazen spíše zvědavostí nebo úlekem. V dané věci je předpoklad, že dítě v procesním postavení svědka a poškozeného bude přistupovat k výsledku jinak než dítě podezřelé či obviněné anebo dítě, které je vyslýcháno policejním orgánem poprvé či po několikáté.

4.2.1 Dítě jako oběť protiprávního jednání, poškozený

„Ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda“ (§ 43 z. č. 141/1961 Sb.). Škoda způsobená na majetku a zranění, zejména primárního a sekundárního charakteru se v souvislosti s trestním řízením určují z přímé výpovědi poškozeného, ale zejména na základě odborných vyjádření a posudků, kde lze snadno stanovit újmu a tuto peněžitě vyčíslit. Při jednání s obětí trestného činu jí musíme

naznačit a zejména prokazatelně a viditelně tak aby to vnímala poskytnout pocit bezpečí, velkou dávku empatie, důvěru a zejména informace.

Děti v tomto procesním postavení jsou vyslýchány z důvodu jednání, jehož jsou přímými účastníky. Jedná se zejména o jejich zanedbávání či týrání fyzického nebo psychického rázu. Může se jednat o násilí aktivní - nadávky, zesměšňování, ale i pasivní, což může být nedostatek citu či nezájem. (Čírtková, 2009).

Bohužel je nutno dodat, že celková vynutitelnost práva v současném právním systému je pro poškozeného či oběť velmi obtížná. K domožení svých práv často nestačí jedno soudní řízení v souvislosti s konkrétním trestním řízením. Proto bývá častým pravidlem, že se poškozený svých práv dále a složitěji domáhá v občansko právním - adhezním řízení.

„Obětí je osoba dotčená trestným činem, která podstatným způsobem ovlivňuje způsob páchání trestné činnosti, svým jednáním se podílí na vzniku stop, stopy sama vytváří, je nositelem stop a svým postojem ovlivňuje proces poznání skutku,“ (Hofmanová, 2008, s. 31). Obětí se stává osoba v souvislosti s pácháním protizákonného přímého jednání ze strany pachatele, který působí oběti primární újmu. V tomto okamžiku vzniká primární viktimizace oběti. V této souvislosti je z uvedeného pohledu nedůležité, zdali se jedná o dítě nebo osobu starší 18 let. Oběť vykazuje určité fyzické, sociální a psychické vlastnosti. Vzniká jí újma na zdraví či majetku různé intenzity.

4.2.2 Dítě jako svědek protiprávního jednání

„Každý je povinen na předvolání se dostavit a vypovídat jako svědek o tom, co je mu známo o trestném činu a o pachateli nebo o okolnostech důležitých pro trestní řízení“ (§ 97 z. č. 141/1961 Sb.). V případě, že je v trestním řízení jako svědek vyslýchána osoba mladší 15 let o okolnostech, *„jejichž ožívání v paměti by vzhledem k věku mohlo nepříznivě ovlivňovat její duševní a mravní vývoj, je třeba výslech provádět zvlášť šetrně a po obsahové stránce tak, aby výslech v dalším řízení zpravidla už nebylo třeba opakovat“* (§ 102 z. č. 141/1961 Sb.). Obecně platí, že svědek může být kdokoli, kdo něco viděl, slyšel nebo má k předmětné věci jakýkoliv poznatek.

Primární viktimizace ve vztahu k dítěti

Nastává přímo s jednáním pachatele, který svým jednáním a to přímým, či jeho následkem působí na oběť a způsobuje jí škodu fyzickou finanční nebo emocionální. Jedná se tedy

zejména o přímou souvislost s konáním pachatele, tedy například samotný prožitek vnímání skutečnosti. Čin spáchaný na oběti otřese jejím předchozím životem a rozpoltí vžité a zažité mentální obrazy a její životní scénáře. (Hofmanová, 2008). Zhroutlí se její předchozí život jak zejména po psychické, ale též i po fyzické stránce v souvislosti se spácháním konkrétního činu.

Sekundární viktimizace ve vztahu k dítěti

Sekundární viktimizaci můžeme definovat, „*jako druhotné zraňování oběti, která nesouvisí s přímým jednáním pachatele*“ (Novotný, Zapletal, Kriminologie s. 23.) V našem případě dítěte. Souvisí s jeho vystavováním nadbytečnému stresu v průběhu vyšetřování, kdy dítě – oběť již trpí znovu popisovaným a převypravovaným zážitkem, který v danou dobu musí prožívat znovu. Může být vyvolána jak nevhodnou reakcí blízkého okolí oběti nebo nevhodným přístupem ze strany orgánů státní správy související s procedurální neférovostí, tak prostředím či opakovanými výslechy. (Hofmanová, 2008).

Tyto uvedené okolnosti jsou ovlivnitelné ze strany orgánů činných v trestním řízení. Další zdroje viktimizace jsou například média. Cíleně se zaměřují na fascinaci trestného jednání v souvislosti se svým samotným pojetím a následnou snahou o zaujetí veřejnosti. Na základě těchto okolností prakticky blízké, ale i vzdálenější okolí působí na oběť stále.

Charakteristický a naprosto nelogický a neprofesionální je postup u případů zejména mravnostního charakteru. Při nejhorším scénáři se pracovník oddělení Sociálně právní ochrany dětí, (dále jen SPOD) dozví o možném spáchání skutku např. od učitele, kterému se oběť již s důvěrou svěřila. Provede své předběžné šetření, kdy se na způsob spáchání skutku, oběti – poškozeného ptá opětovně a to již po druhé. Oběť pozvolna ztrácí důvěru v osoby, které mu chtějí pomoci. Orgán SPOD o skutku informuje policii. Nebývá neobvyklé, že na místo dorazí uniformovaná hlídka, která se opětovně dotazuje poškozeného na konkrétní událost v rámci podaného vysvětlení § 158 odst. 5 trestního řádu. Vzhledem, že taková hlídka není k šetření skutku věcně příslušná, je věc předána Službě kriminální policie a vyšetřování, která se poškozeného na stejnou věc dotazuje již po čtvrté. V této fázi může být teoreticky v předmětné věci sděleno konkrétnímu pachateli obvinění. V rámci trestního stíhání může být dítě vyslechnuto ještě jako svědek dle § 102 trestního řádu. Není neobvyklé, že v rámci tohoto trestního stíhání je nezbytné vyhotovit znalecké posudky na věrohodnost dítěte a jeho výpovědi, což kolikrát obnáší vyšetření u znalce a opětovné vyvolávání nepříjemného zážitku.

Toto byl bohužel příklad naprosto neprofesionálního postupu, který opravdu není šetrný k dítěti a mnohdy je pro dítě více traumatizující, než samotný nepříjemný zážitek. Hlavně tím, že se při každé reprodukci tohoto zážitku mu vrývá více do paměti. V praxi bývá ovšem častější selhání pedagogických pracovníků, zejména na základních a středních školách. Mají snahu při zjištění například mravnostního skutku „vést“ vyšetřování sami. Byť prvotní záměr může být veden ušlechtilými myšlenkami, takovýto výsledek je naprosto procesně nepoužitelný, zbytečný a dochází k traumatizaci dítěte a následné sekundární viktimizaci.

V rámci prověřování trestných činů jsou však informace získané prostřednictvím vyučujících pedagogů nejdůležitější. Je naprosto fatálním selháním pedagoga, a to i přes důrazné poučení o mlčenlivosti, že sdělí rodičům informace, vedoucí ke zmaření taktické hodnoty operativního šetření.

Terciární viktimizace ve vztahu k dítěti

„Terciární viktimizace nastává v případě, že se oběť není schopna vyrovnat s traumatickou zkušeností, byť z objektivního hlediska došlo již k nápravě a jistému či celkovému odškodnění“ (Čírtková, 2009, s. 117). V této věci může být jako příklad uveden stav, kdy oběť bývá odsuzována společností, stigmatizována, či je v ní neustále ožívována vzpomínka na prožitou událost, například spolužáky, či kamarády. Nejzávažnějším projevem je vznik psychických postižení či posttraumatické stresové poruchy v souvislosti s násilným jednáním vůči dětem, fyzickým a psychickým násilím či jejich zanedbáváním. Traumatizující zážitek je v závislosti na věku a duševní vyspělosti prakticky nemožné vymazat z jeho paměti.

4.2.3 Dítě jako podezřelý a pachatel protiprávního jednání

Postavení podezřelého

Podezřelý je trestním řádem pouze uváděn v souvislosti se zkráceným přípravným řízením, kde horní hrance trestu odnětí svobody nepřevyšuje pět let. (§ 179a z. č. 1961 Sb.). V praxi je takto označován potencionální pachatel protiprávního jednání. Jedná se o pachatele, kterému doposud nebylo v přípravném řízení sděleno obvinění či podezření. Podezřelý může být prakticky kdokoli, kdo má s prošetřovanou věcí jakoukoliv souvislost, a je předpoklad, že je jejím pachatelem a to již v přípravném řízení, pokud jsou proti jeho osobě použita opatření dle z. č. 218/2003 nebo z. č. 141/1961 Sb. Zejména mladistvý, který je podezřelý ze spáchání

provinění, musí mít od okamžiku, kdy taková situace nastane a jsou proti němu použita opatření trestní opatření, obhájce. (§ 42 odst. 2, 3, 4 z. č. 218/2003 Sb.). V praxi to znamená, že pokud je mladistvý důvodně podezřelý ze spáchání provinění, musí být všem úkonům s ním prováděných přítomen obhájce.

Postavení obviněného

„Toho, kdo je podezřelý ze spáchání trestného činu, lze považovat za obviněného a použít proti němu prostředků daných tímto zákonem teprve tehdy, bylo-li proti němu zahájeno trestní stíhání“ (§ 32 zák. č. 141/1961 Sb.). Obviněným se pachatel procesně stává po převzetí usnesení o zahájení trestního stíhání. (§ 160 odst. 1-5 z. č. 141/1961 Sb.). Postup orgánů činných v trestním řízení bere v potaz ustanovení z. č. 218/2003 Sb. tím, že u mladistvých obviněných je třeba o zahájení trestního řízení vyrozumět mimo jiné i orgán sociálně právní ochrany dětí, Probační a mediační službu ČR, obhájce mladistvého obviněného a zákonného zástupce mladistvého či jeho opatrovníka.(z. č. 218/2003 Sb.).

Právo na obhajobu

Podle stávajících právních norem má každý člověk právo na právní pomoc. (čl. 37 odst. 2), Listiny základních práv a svobod). Stejně právo má i dítě. Zákon přesně stanoví, kdy a v jaké procesní fázi je obhajoba dítěte obligatorní. (§ 42 z. č. 218/2003 Sb.). Práva dítěte vykonávají zákonní zástupci. V případě, že jsou práva dítěte v kolizi s právy a povinnostmi jeho rodičů či zákonných zástupců – dítě je v pozici vůči rodičům jako poškozený, musí být dítěti ustanoven opatrovník. (§ 45 z. č. 141/1961 Sb.). Tato osoba může být prakticky kdokoliv. Ve valné většině z mé zkušenosti bývá tímto opatrovníkem prakticky vždy určen místně příslušný Městský úřad a to konkrétně odbor sociálně právní ochrany dětí.

Obhájce může zvolit dítěti i zákonný zástupce, opatrovník, osoba v blízkém a přímém příbuzenském vztahu. Taková situace nastává v případech postupu dle trestního řádu a dikci zákona č. 218/2003 Sb. (§ 42 z. č. 218/2003 Sb.).

Mlčenlivost

Obecně vzato, každé dítě, v jakémkoliv procesním postavení má právo na ochranu před zasahováním do jeho soukromí, rodiny, zejména však na ochranu své cti a pověsti garantované Úmluvou o právech dítěte. Nejen dítě, ale i osoba, která je dotčena v souvislosti s prověřováním trestné činnosti mládeže a je s ní činěn kontakt orgány činnými v trestním řízení, je důsledně poučována o povinnosti mlčenlivost. (§ 8b, 8c z. č. 141/1961 Sb.). Poučení dítěte je vůči dítěti podáno takovým způsobem, aby mohlo pochopit podstatu věci, ke které je

poučováno. (§ 101 z. č. 141/1961 Sb.). Dítě základní školy nemůže standardně pochopit paragrafová znění a tudíž je nutno vycházet při takovém kontaktu zejména z morálních hledisek. Již dítě předškolního věku dělí věci a zejména své chování na to: „co se má“ a na to, „co se nemá“. V tomto je nutno spoléhat zejména na výchovu v rodině, pakliže je funkční. V opačném případě je vhodné dát dítěti příklad a jasně mu stanovit, co je a není špatné. Vzhledem k tomu, že by mohlo dojít v souvislosti s únikem informací a následnému negativnímu působení na dítě, je nutno brát v potaz ochranu dítěte před zasahováním do jeho soukromí, rodiny a domova, ale i ochranu jeho cti a pověsti. (čl. 16 Úmluvy o právech dítěte).

Vůči dítěti a jiným subjektům v rámci trestního řízení lze uplatnit i zákon č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů.

4.3 Práva dítěte v kontextu policejní práce s dětmi

Úmluva o právech dítěte

Samostatná Česká republika je jako právní stát vázána Úmluvou o právech dítěte. Jedná se o zákon č. 104/1991 Sb. Obsah úmluvy odráží a proklamuje základní potřeby dítěte. Odmítá diskriminaci, kdy všechna práva se vztahují bez výjimky na každé dítě. Poukazuje na to, že veškeré činnosti týkající se dítěte je nutno brát plně v úvahu a upřednostňovat zájmy dítěte. „*Dítě má právo svobodně vyjadřovat své názory a tyto názory mají být brány v úvahu ve všech záležitostech nebo řízeních, které se dítěte dotýkají*“ (Úmluva o právech dítěte, článek 12). Taktéž je dítěti státem zaručena ochrana před násilím, týráním a všemi formami špatného zacházení jak ze strany rodičů, tak i jiných osob (čl. 19). Tento článek, může přímo souviset s vyrozumíváním zákonných zástupců o výsledcích jejich dětí. Dítě musí být uchráněno i před narkotiky, psychotropními látkami a samotným začleněním dětí do jejich výroby či distribuce (čl. 33).

Stát je povinen zajišťovat dítěti ochranu před jeho sexuálním vykořisťováním, prostitucí, zneužíváním v pornografii, mučením a zbavení svobody (čl. 34 a čl. 37). Je apelováno na to, aby nebyly děti umisťovány při spáchání protiprávního jednání společně s dospělými, což se v českém právu projevuje zejména v policejním zákoně o umisťování osob zejména mladistvých do policejních cel. (Odbor bezpečnostní politiky, 2011). V intencích čl. 40 česká právní jurisdikce zaopatřuje dítěti v konfliktu se zákonem právo na zvláštní zacházení, zejména jistotu základních záruk, zákonného procesu a jiné pomoci při jeho obhajobě (Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra, 1998).

Tato práva dětí se z kvalifikované většiny promítla do Ústavy České republiky, Listiny základních práv a svobod a mnohých dalších dokumentů. Každé dítě musí být před jakýmkoliv procesním úkonem řádně poučeno o svých právech a povinnostech, a to tak, aby poučení vzhledem ke svým rozumovým schopnostem a konkrétnímu a v dané době aktuálnímu stupni vývoje rozumělo. Děti nezletilé do cca 12 let hranice věku postačí poučovat v obecné rovině v kontextu pravda – lež, rodič – blízká osoba, či možnost odmítnout výpověď – způsobení problému jinému blízkému. Od věkové hranice 12 let je již dítě schopno částečně pochopit protiprávnost svého jednání a tedy poučení bývá zpravidla obsáhlejší.

Samozřejmě vše je nutno posuzovat individuálně. Zájmy a práva dítěte v plné míře zabezpečují místně příslušné orgány sociálně právní ochrany dětí. (z. č. 359/1999 Sb.).

5 Výslech a vysvětlení

Základním pramenem získávání poznatků pro policejní práci je výslech či podání vysvětlení. Obecně se jedná o získávání poznatků formou řízeného rozhovoru, kdy hlavním motivem je získání relevantních informací ke konkrétní věci.

Výslech

„Výslech je možno charakterizovat jako proces vzájemné komunikace mezi vyslýchaným a vyslýchajícím, determinovaný vlastním prožitkem z kriminálního deliktu a vzájemnou interakcí mezi vyslýchaným a vyslýchajícím“ (Chmelík, 2005, s. 163).

Charakter výslechu je jasně dán v souladu s trestním řádem, z. č. 141/1961 Sb., kdy se jedná například o vysvětlení, výslech svědka, poškozeného, obviněného, znalce a podobně. Výslech je dokumentován v písemné podobě a sepisovaný přímo s vyslýchanou osobou. Výslech se zpravidla zapisuje v první osobě. Je ho nutno provést ve velmi podrobné formě, sledovat a popisovat chování vyslýchaného a pečlivě sledovat jeho okamžitý stav. Důležitá je jak verbální, tak i neverbální komunikace. Problematiku je však nutno uchopit i z pohledu forenzní psychologie, která nahlíží na výslech jako na určitou zvláštní formu interpersonální percepce. *„Prováděním výslechu ze strany taktické se zabývá vědní obor kriminalistika a přímo její obor kriminalistická taktika“* (Čírtková, 2009, s. 283.).

Vysvětlení

V praxi je spíše běžnější. Vysvětlení je možno požadovat souladu se zákonem o policii, trestním řádem, či zákonem o přestupcích. Vysvětlení není nutno okamžitě na místě dokumentovat písemně, ale zákon umožňuje písemné vyhotovení až po provedených úkonech sepsaných policistou ve třetí osobě, písemným záznamem. (§ 158 odst. 7 z. č. 141/1961 Sb.). Takový záznam slouží zejména ke zjištění skutkových okolností a stanovení skutkové podstaty trestného činu.. Je zřejmé, že tato forma je sice rychlejší, šetrnější i hospodárnější, avšak z procesního hlediska snadno zneužitelná a napadnutelná ze strany zejména právních zástupců advokátů pachatelů trestných činů. Pakliže by však pachatel trestného činu souhlasil s použitím uvedeného protokolu k použití před soudem, může být toto vysvětlení jako důkaz použito. Vzhledem k tomu, že tato novela je účinná k 1. 1. 2012 není známo, jak v praxi zatím funguje. V případě závažného protiprávního jednání ze strany pachatele je nad vší pochybnost, že materiál nashromážděný vůči němu bude akceptovat. Nebývá proto výjimkou, že při takovém vysvětlení sepsaného, byť ve velice podrobné formě, bývá svědek s ohledem

na právo obhajoby a zásadu ústnosti vyslechnut u soudu opakovaně. (§ 11 z. č. 141/1961 Sb.). Toto vysvětlení postačuje v případech, že dítě zaznamenalo nějakou méně významnou paměťovou stopu jako bezděčná osoba, které se událost přímo nedotýká. Může k předmětné věci podat obecné informace, které se ho nijak traumaticky nedotknou a nezpůsobí mu stres. Taktické, kriminalistické a psychologické hledisko je jak u výslechu, tak u vysvětlení totožné.

5.1 Výslech a kvalita informací z něj získaných

„V obecné formě je výslech formulován jako *„kriminalistická metoda, kterou na základě zákonem a stanovených podmínek, získávají orgány činné v trestním řízení“* (Chmelík, 2005 s. 160). Z výslechu je tedy nutno získat pokud možno co nejvíce relevantní informace v souvislosti s kriminálním jednáním pachatele a tyto za konkrétních procesních podmínek zaznamenat. U osob nezletilých je nutno provést výslech tak, aby v dalším řízení nemusel být opakován. *„Informace získaná výslechem je z psychologického hlediska ovlivněna třemi rozhodujícími faktory: na schopnosti a kvalitě vnímání, na schopnosti a míře zapamatování vnímané události a na schopnosti reprodukce vnímané události“* (Chmelík, 2005, s. 161).

Z policejního hlediska je tedy v rámci prováděného výslechu nejdůležitější zodpovědět základních sedm kriminalistických otázek a to: **kdo** čin spáchal - zájem o osobu pachatele, **kde** byl čin spáchán - místo činu a jeho prověrka, **kdy** byl čin spáchán - zjištění časového úseku z procesního a taktického hlediska, **jak** byl čin spáchán - způsob provedení, v souvislosti s modem operandi (způsobem spáchání) pachatele, **čím** byl spáchán - nástroje či konkrétní popis skutku, **proč** byl spáchán - jaký důvod vedl pachatele k jeho provedení, **co** vlastně pachatel svým jednáním učinil. V posledních letech je k poslední otázce definován i následek jak v souvislosti s přímým útokem tak i následek v pozdějším delším časovém údobí.

Z řádně a kvalitně provedeného výslechu, který je procesně zaznamenán, lze vyhodnotit hodnověrnost svědka a jeho podaného výkonu. V případě závažnějších kauz poslouží takový výslech jako jeden z hlavních materiálů pro práci znalců psychologů a psychiatrů v případě, že je třeba posoudit intelekt vyslýchaného, jeho osobnost a případné patologické rysy osobnosti, sklony ke zkreslování výpovědí či lhavost, schopnost morálního chápání důsledku svých činů v případě pachatele a jiné. (Závazný pokyn policejního prezidenta, 2010, č. 167).

Důležitá pro tento účel je z psychologického hlediska paměť vyslychané osoby. Výslech podané informace ovlivňuje souhrn tří činitelů, které se navzájem ovlivňují. Jsou to vštípení, retence a reprodukce.

Vštípení je ovlivněno objektivními a subjektivními příčinami ze strany pozorovatele, kdy jedinec vnímá jakýkoliv prožitek, či vjem jak bezděčné či záměrné. Jednotlivé zážitky přemění do podoby mentální prezentace srozumitelné pro jeho vnímání. Dětský svědek má tuto složku velmi citlivou a dokáže si pamatovat i skutečnosti, které dospělý bezděčně vypouští. „*Za příznivých okolností mohou být děti školního věku schopny lepších paměťových výkonů než vysokoškoláci*“ (Čírtková, 2009, s. 324).

Retence - samotné udržení prožitku, které je ovlivněno silou a délkou samotného impulsu. Je nesporné, že čím silnější prožitek osoba prožije, tím déle zůstane v jeho paměti.

Nejdůležitější pro účely trestního řízení je však **reprodukce**. Snaha vyvolat a sdělit takovou informaci, tak jak byla v konkrétní době zaznamenána, a eliminovat další rozhodné skutečnosti, které by ji mohly v pozdější době ovlivnit. V samotné výpovědi hraje významnou úlohu jak spontánní, tak volní složka vnímání a okolnost, zdali byla informace příjemná či zanechala v pozorovateli negativní otisk. Nedostatečná slovní zásoba nehraje roli. Lze se vyjádřit i pomocí gest či ukázky. Je však důležité přihlédnout i k věku dítěte, kdy reprodukce může být ovlivněna i bezmeznou dětskou fantazií a realitou, kdy hranice mezi nimi je velmi difúzní. (Chmelík, 2004).

Nepodstatné paměťové stopy a zážitky lidský mozek vytěšňuje a nahrazuje dalšími. Svou roli taky hraje i čas, doba a další zážitky, kterými dítě prochází. Pokud samotný výslech je veden po neúměrně dlouhé době a „*pokud není paměťový vjem po delší dobu ožíván, dostane se do vědomí latentního*“ (Chmelík, 2005, s. 162). Z uvedeného důvodu je tedy nutno provést procesní úkon v co nejkratší možné době od spáchání trestného činu.

5.2 Dělení výslechu

Výslech lze s procesního hlediska dělit na výslech svědka, poškozeného, výslech znalce, podezřelého, obviněného. (z. č. 141/1961 Sb.). To vše v rámci přípravného trestního řízení, kdy v řízení před soudem lze provést výslech obžalovaného. (Chmelík, 2004).

Z taktického hlediska je velmi podstatný rozdíl ve shora uvedených výsleších, zejména v postupu a přístupu ke konkrétnímu subjektu. Je zjevné, že jinak bude vypovídat osoba, která

přišla do styku s policií poprvé a jinak ta osoba s kriminální minulostí. Výsledky dětí jsou však velmi specifické a nelze na ně nahlížet v obecném měřítku.

V práci je zmíněn i pojem neodkladný a neopakovatelný úkon v souvislosti s výsledkem dítěte dle § 102 z. č. 141/1961 Sb. Tento úkon lze využít při prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. (§ 158a z. č. 141/1961 Sb.). Může se zde tedy jednat například o výslech svědka – dítěte. Takový úkon se provádí v trestním řízení před zahájením trestního stíhání (§ 160/1-5 z. č. 141/1961 Sb.), za účasti obligatorních osob na návrh státního zástupce. Takovému úkonu musí být přítomen soudce, který odpovídá za zákonné provedení úkonu. Výslech a samotný úkon již pak není opakován a při soudním líčení je použit jako důkaz. Výslech dítěte provedený za takových podmínek je k dítěti šetrný, protože se jedná pouze o jeden výslech a tudíž se omezí v maximální možné míře působení sekundární viktimizace.

5.3 Fáze výslechu

Samotný výslech lze z hlediska sepsání protokolu a určitého standardního průběhu dělit na úvodní stádium, monolog, dialog. Toto rozdělení je vhodné rozřadit na další fáze a to rekapitulaci a konfrontaci s celkovou výpovědí. (nejedná se o konfrontaci v souvislosti s trestním řádem).

Úvodní stádium poslouží zejména ke zjištění validních údajů o osobě vyslýchaného, zjištění jeho poměru k projednávané věci, obeznámení s jeho právy a povinnostmi a zejména k navázání kontaktu vyslýchaného s vyslýchajícím.(Chmelík, 2004). Vyslýchající si může v této době otypovat vyslýchaného a zvažovat jakou taktiku a vhodné psychologické působení při výslechu zvolí. V případě dítěte je toto stádium vhodné k navození atmosféry a navození vzájemné důvěry.

Monolog je vyslýchanými, ale zejména ze strany pachatelů velmi zkracován a zestručněn. Vyslýchaný se k předmětné věci vyjadřuje, avšak buď důležité informace opomene, či je záměrně zamlčí.(Chmelík, 2004 s. 173). Taktéž jistou roli hraje i fakt, že samotná událost nemusí být pro vyslýchaného brána jako příliš důležitá a uvádění různých detailů vyslýchající nepovažuje za důležité. V této fázi dítě reaguje dvěma možnými způsoby. V prvním případě nechce o předmětné věci hovořit a je přecházeno k dialogickému stádiu. Ve druhém případě dítě ze sebe chrlí nepřehledné množství informací, které s vyšetřovanou věcí ani nesouvisí. Není vhodné dítě přerušovat, protože může uvést takové skutečnosti, které může v dalším

stádiu opomenout. Je velmi žádoucí jeho monologickou část zaznamenávat, tak, aby byla zdrojem informací pro další stádía výslechu.

Dialog v jeho rámci vyslýchající upřesňuje vhodnými otázkami styl výpovědi, kdy jím doplňuje absentující okolnosti samotného výslechu. Je vhodné v tomto stádiu již klást otázky a rozporovat původní výpověď pořízenou v monologickém stádiu. (Chmelík, 2004).

V případě výslechu dítěte, je vhodné směřovat výpověď dítě tak, aby k předmětné věci vypovíдалo a neoddalovalo se od tématu.

Rekapitulace a vysvětlení rozporů nastává v okamžiku, kdy vedený výslech je prakticky u konce. V tomto okamžiku lze osobu konfrontovat s konkrétními rozpory, uvádět fakta, která jsou ve výslechu nadbytečná a o kterých osoba ani nemohla vědět či je předvídat.

Je samozřejmé, že výslech se vede v přímé řeči, kdy se zapisuje vše a doslova, co bylo vyslýchanou osobou řečeno, včetně vulgarismů, nářečí a podobně (§ 55 z. č. 141/1961 Sb.) Též je vhodné do protokolu zapisovat i reakce osoby, jak při celém výslechu, ale i například při položení konkrétní otázky. V případě, že si osoba nemůže vzpomenout na konkrétní okolnost, je vhodné mu s výrazovou částí pomoci, či navázat na předchozí části výslechu, kdy je však nutné brát zřetel, aby tyto nebyly návodné či sugestivní.

5.4 Taktika výslechu

V rámci prováděného výslechu je z kriminalistického a taktéž i z psychologického hlediska brát zřetel na předpoklady ovlivňující výslech osoby a to v jakémkoliv postavení.

Vyslýchaná osoba musí mít k vyslýchajícímu důvěru, kterou je třeba navodit pokud možno v počáteční fázi výslechu. Základem je navázání kladného kontaktu mezi vyslýchajícím a vyslýchaným a vyvarovat se např. uštěpačných poznámek, mentorování znevažování osoby vyslýchaného, či jeho rychlé odsouzení. Vyslýchající musí mít na vyslýchaným psychologickou převahu. V dané věci je vhodné z psychologického hlediska zvolit dobrého přísedícího při sepisování protokolu. I zkušený vyšetřovatel po určité době v pozornosti otupuje a je vhodné, aby chvíli přebral vedení výslechu další přítomný policista. Hlavní vyslýchající si utříbí myšlenky a může volit vhodný postup dalšího výslechu.

Jsou obecně závazná pravidla, která jsou uváděna v různých kriminalistických příručkách, odborných publikacích, metodických pokynech a jiné literatuře. Tyto prameny jsou obecně doporučované. Chmelík závazná pravidla dělí:

Na **cílevědomost**, kdy vyslýchající před počátkem výslechu musí vědět, čeho chce tímto úkonem dosáhnout a jaké informace chce získat. V globálu to znamená, že je nutno zodpovědět sedm základních kriminalistických otázek. **Zjištění objektivní pravdy** je založeno na objasnění věcné a nestranné pravdy související s vyšetřovanou událostí, která úzce souvisí s volným hodnocením důkazů. **Ofenzivnost výslechu**, kdy výpověď musí být úplná, s patřičným popisem detailů, aby bylo jednoznačně prokázáno, že o spáchání skutku není pochyb. **Zaměřenost výslechu** na konkrétní skutek a omezením věcí a okolností, které s předmětnou věcí bezprostředně nesouvisí. Na vyslýchajícím závisí vhodné usměrnění vyslýchaného, aby vypovídal ke konkrétní věci, ke které je tázán. Mnohdy jsou však uváděny i skutečnosti, které s věcí nesouvisí, ale které lze použít v operativně pátrací činnosti. **Psychologická zralost vyslýchajícího**, kdy vyslýchající musí být dostatečně fundovaný, řádně obeznámený s vyšetřovanou věcí a psychicky odolný, jelikož vedení výslechu je velmi zátěžovou situací. Taktéž musí zareagovat na případné rozpory u vyslýchaného a tyto okamžitě řešit. **Iniciativa**, která je potřebná u každého výslechu, aby se role mezi vyslýchaným a vyslýchajícím neprohodila a touto okolností by ztratil autoritu. Často se podobná událost stává mezi mladšími policisty a kriminálně závadovými osobami s kriminální činností. Výslech musí být pokud možno **stručný a výstižný k věci**, aby nepodstatné věci neodváděly pozornost při dalším trestním či jiném řízení a zakrývaly skutečný smysl události. (Chmelík, 2005).

„Při provádění výslechů osob je nutno vytvořit psychologický kontakt, mezi vyslýchaným a vyslýchajícím zejména v oblasti interpersonální percepce“ (Čírtková, 2009, s. 291). Znamená to tedy pochopit zejména sebe a správně vnímat i druhou osobu. Při prováděném výslechu se jedná o vzájemné vnímání obou stran, kdy každý se snaží odhadnout svého „protivníka“ a předpokládat jeho další tah.

Je zjevné, že vyslýchající může být ovlivněn mnohými aspekty, jako například chybami ve vnímání, kdy k nejčastějším patří haló efekt, efekt prvního dojmu, kognitivní referenční rámec, idiosynkrasie, protipřenos, sociální stereotyp, pygmalion efekt, tedy veškerá negativa vlastní jak kriminalistické praxi, ale taktéž vyskytující se v oborech pedagogických. (Čírtková, 2009).

5.5 Strategie výslechu

V rámci prováděného výslechu jsou zmiňovány i různé strategie vedení výslechu, aby bylo dosaženo maximálního výsledku. Volba strategie je velmi důležitá, kdy vyslýchající musí získat nejprve základní informace o osobě, kterou bude vyslýchat. Musí mít řádně nastudován spisový materiál a předem si stanovit, kde bude přibližně vyslýchaný mystifikovat a kde bude zamlčovat podstatné okolnosti. Je vhodné znát i trestní minulost vyslýchané osoby, rodinné poměry, vzdělání, ale taktéž i kladné či záporné charakterové vlastnosti. Všechny tyto aspekty lze vhodně použít v rámci psychologického působení na jeho osobu. Tyto strategie se zejména využívají při výsleších osob podezřelých či obviněných, kdy je zde předpoklad jejich lživé výpovědi, což u poškozeného, oznamovatele je méně pravděpodobná. U svědků záleží, k jakému účelu jsou vyslýcháni, ke které straně a v jaké věci. (Gillernová, Boukalová, 2006).

Chmelík uvádí několik možných způsobů postupu při provádění výslechů. Tyto je vhodné uplatnit zejména promyšleně a v závislosti na konkrétním pachateli.

Strategie protireakce. Vyslýchanému se naznačuje a je podněcován k tomu, aby hovořil pravdu, s tím, že nemá co ztratit. Tato strategie se uplatňuje zejména u osob, které byly zadrženy například na místě činu nebo u spolupachatelů.

Strategie nejistoty. Ve vyslýchaném je utvrzován dojem, že policie disponuje veškerými důkazy, je tedy z jeho strany zbytečné cokoliv zapírat. Vyslýchající předpokládá, že taková osoba rezignuje a sama uvede skutečnosti, které policejní orgán pouze předpokládá.

Strategie opakování. Vyslýchající se stále vrací ke stejné otázce, na kterou vyslýchaný odpověděl, ale ne zcela. Takovou otázku je vhodné položit jak za sebou a trvat na odpovědi, tak i například po nějaké době, kdy vyslýchaný na ni již zapomněl.

Strategie diskrepance. Je založena na rozkrývání a předkládání rozporů ve výpovědi vyslýchaného. Vyslýchaný uvede nějakou skutečnost, která se nezakládá na pravdě. Vše se zaprotokoluje do výslechu a pak se s konkrétním důkazem konfrontuje vyslýchaný. Nejedná se o konfrontaci v souvislosti s trestním řádem. Je předpoklad, že pod tíhou důkazů uvede vyslýchaný pravdu.

Strategie využití vlastní lži. Zde se poskytne vyslýchanému dostatečný prostor, aby popsal své jednání s důrazem na detaily. Postupným probíráním výslechu, buď v části dialogické, v rekapitulaci a následným rozkrýváním lži, je předpoklad, že vyslýchaný uvede pravdivé skutečnosti.

Strategie zpochybnění důvěry. Vyslýchající dá očividně vyslýchanému najevo, že o jeho pravdivé výpovědi má pochybnosti. Předpokládá, že vyslýchaný uvede něco, co bude vést k rozkrytí jeho jednání. (Chmelík, 2005). Tato strategie se z hlediska praktického uplatnění nejeví moc vhodná, protože většina pachatelů spíše očekává, jaké policie předloží důkazy, jelikož tíha dokazování je na ní.

6 Specifika u výslechu u dítěte

Důležitou roli v rámci policejního šetření hrají děti. Dle trestněprávního hlediska jsou to osoby mladší 18 let. V tomto kontextu je výslech dítěte upraven a nastaven za účelem splnění konkrétních obecně závazných podmínek obecně. Z hlediska policejní taktiky je však rozdíl v tom, v jakém procesním postavení se dítě nachází. Je nutno si však uvědomit, že dítě požívá značná práva a ochranu, která jsou mu dána mnohými zákonnými opatřeními a taktéž tu skutečnost, že výslech dítěte policejním orgánem je pro ně ve většině případů nepříjemný. Je tedy zásadně na policejním orgánu, jak k výslechu přistoupí, jak si jej naplánuje. V zájmu vyslychajícího i dítěte je, aby pokud možno byl výslech proveden tak, aby ho nebylo nutno opakovat a tím se eliminovala sekundární viktimizace. Důležitou stránkou je však získání informací důležitých pro trestní řízení a hlavní úkol policie - zjištění pachatele. (Chmelík, 2005).

Výslech dítěte má svá pravidla a obligatorní náležitosti. Dítě může být vyslechnuto přímo na místě činu či jiného protiprávního jednání, v policejní služebně, ve škole, ústavu, v nemocnici, kdekoliv.

Výslechy mohou být prováděny přímo ve školách či školských zařízeních a to v souladu se zákonem O Policii České republiky - § 61 z. č. 273/2008 Sb. či v souladu s trestním řádem. Takové výslechy a následná šetření bývají na místě, kdy by pachatelem vůči dítěti mohl být rodinný příslušník. Výslech může být proveden i na služebně. Jako účastník trestního řízení, může být dítě k výslechu předvoláno prostřednictvím zákonných zástupců orgánu sociálně právní ochrany dětí nebo Probační a mediační služby České republiky. (Cuták, 2010).

K výslechu může být dítě i předvedeno a to jak na základě zákona o policii či v souladu s trestním řádem.

6.1 Výslech dětí

Při výslechu dětí zejména předškolního a mladšího školního věku je nutno brát v úvahu velmi důležitý aspekt a to sugesci. V praxi, ale i teorii platí, že čím je dítě mladší, tím je více sugestibilní. Dítě chce vyhovět staršímu a v dobré víře vypovídá, tak, aby se mu zavděčilo, Přijímá jeho názory a snaží se vyslychajícímu vyhovět. Často se tak stane, že dítě uvede to, co si myslí, že chce vyslychající slyšet, aniž by si to neuvědomilo. Je prokazatelné, že jednání

pachatele zanechá na dítěti a zejména na jeho psychice negativní stopu. (Čírtková, 2009). Z procesního hlediska je použitelný výslech dítěte okolo pátého roku věku, kdy však závisí na jeho komunikativních schopnostech. Není však výjimkou, že jsou vyslýchány i děti mladší, např. předškolního věku. Tyto výslechy probíhají zejména v prostředí jim známém, (mateřská škola, domov) a jejich použití má hodnotu především informační. Obecně by neměl výslech dítěte trvat více jak 60 minut, protože po této době dítě ztrácí pozornost. Může být roztěkané, unavené a komplexně ztrácí pozornost. Vše záleží na konkrétním vyslýchávaném dítěti, na jeho věku, rozumové vyspělosti, na jeho intelektových schopnostech, psychickém stavu, únavě a okolnostech, které s výslechem a pozorností dítěte souvisí.

6.2 Policejní výslechy dětí v praxi

Při provádění výslechu je v daných výsleších rozdíl, který závisí na procesním postavení konkrétního dítěte. Je nutno volit přímo postup výslechu, nepodceňovat jeho přípravu, zvolit vhodné místo k provedení výslechu, případně zvážit i jeho dokumentaci formou audio či videozáznamu. V případě velmi citlivých a závažných případů policie disponuje speciálními výslechovými místnostmi, kde v případě potřeby může být proveden výslech dítěte, aniž by toto samo vědělo, že je například pořizován videozáznam výslechu, nebo se tohoto výslechu nepřímo účastní osoby, které jsou nutné k jeho provedení. Takové výslechy probíhají formou volného rozhovoru za konkrétně stanovených podmínek, avšak jsou dopředu pečlivě naplánovány a patřičně dokumentovány. (Kriminalistický sborník, 2011). Jsou používány demonstrativní pomůcky, klasické loutky, pomůcky. Ale mnohdy je nutno improvizovat, vycházet z konkrétní situace a plně se přizpůsobit dítěti. Vzhledem k tomu, že naprostá většina policejních šetření se odehrává ve školách, stává se, že konkrétní výslech je nutno provést hned a bez přípravy. Jedná se většinou o druh výslechu, kdy žák uvede jiného spolužáka, který by mohl k předmětné věci uvést podstatné okolnosti důležité pro trestní řízení. V rámci funkční policejní taktiky je evidentní, že výslech je nutno provést z operativních a taktických důvodů ihned. Policistovi tedy musí vystačit k výslechu dítěte pouze informace, které získá od pedagoga, jehož přítomnost u výslechu je obligatorní.

6.3 Fáze výslechu dítěte

Výslech dítěte lze rozdělit do stejných stádií, jako výslech dospělého člověka. Je však žádoucí použít vhodný takt v interakci s dítětem a v rámci psychologického působení brát ohled na jeho celkový zdravotní stav, stupeň duševního vývoje a neopomenout přítomnost obligatorní osoby, zejména u výslechu osoby nezletilé.

Úvodní stádium

Tato fáze poslouží zejména ke zjištění validních údajů o osobě vyslýchaného. Důležité je zjistit rodinné vztahy a vazby dítěte k projednávané věci. V tuto chvíli získává jak vyslýchající, ale zejména dítě prvotní informace o své protistraně. Tento první okamžik je pro další komunikaci velmi důležitý zejména v navázání vzájemného kontaktu. Dítě je v tomto okamžiku dotazováno na své jméno, rodiče, bydliště apod. Důležité je poučení dítěte o jeho právech, ale i konkrétních povinnostech, přiměřeně ke konkrétnímu věku a seznámit je se skutečností, ke které má vypovídat. (§ 55 z. č. 141/1991 Sb.). Na počátku je dítě vhodné povzbudit. Zejména v souvislosti s příchodem na policii, při jednání, využít jeho osobních úspěchů a zbavit ho tak případných obav. Samozřejmostí je i klidné a vstřícné jednání ze strany vyslýchajícího, příjemný tón a kladná mimika a gestikulace. Dítě je v tomto okamžiku buď v opozici, nebo čeká, co bude následovat, či je zvědavé a roztěkané. Sleduje vše okolo s velkým zájmem. Je vhodné citlivě eliminovat rušivé elementy hned zpočátku, protože přílišné množství i kladných podnětů je spíše k neprospěchu věci, možným zdrojem sugescí ale i předčasného vyčerpání. (Chmelík, 2005).

Monologické stádium výslechu dítěte

V tomto stádiu lze pobídnout dítě k interpretaci konkrétního jednání, kterého bylo přítomno, či se ho nějakým způsobem dotýkalo. Vyslýchající se musí vyvarovat návodných či zavádějících otázek, tak, aby v žádném případě neovlivňoval vyslýchajícího. „*Je prokázáno, že u mladších dětí tří až čtyřletých, je pravděpodobnost podlehnutí bezděčné sugesci až 30% u pěti až šestiletých okolo 18%*“ (Čírtková, 2009, s. 326).

Je důležité podrobně vnímat to, co dítě uvádí, kdy je vhodné celou výpověď konkrétním způsobem zaznamenávat. Dítě je velmi citlivé na ten fakt, když je záznam výslechu očividně zapisován, či jinak dokumentován. Velmi nevhodný se jeví zápis na psacím stroji, či počítači, který působí velmi rušivě. V případě, že není dítě schopno popsat konkrétní okolnost či věc z důvodu nedostatečné slovní zásoby, může vyslýchající vhodným způsobem pomoci, avšak,

tak, aby z jeho pomoci nevyplývala odpověď na položenou otázku, či na směřování stylu dalšího výslechu. Jakmile vyslýchaný ukončí své vyprávění, přechází výslech do dialogického stádia.

Dialogické stádium výslechu dítěte

V dialogickém stádiu reaguje vyslychající na jednotlivé části výslechu, kdy upřesňuje informace, které ve výslechu nejsou, či je vhodné je nějakým způsobem doplnit. Vhodnými otázkami, výrazovými prostředky, které je vhodné volit na základě konkrétního věku, pohlaví a rozumové vyspělosti lze upřesnit konkrétní okolnosti skutku. (Chmelík, 2005).

Mnohdy zájem dítěte o vzájemnou komunikaci upadá a dítě nechce dále v úkonu pokračovat. Toto však bývá výjimkou, avšak v takovém případě je velmi kontraproduktivní dále ve výslechu pokračovat. Je vhodné zvolit raději přestávku, kdy se může dítě občerstvit a odpočinout si, vykonat toaletu a v započatém úkonu pak pokračovat dál. Po ukončení dialogu, kdy je zjevné, že všechny důležité okolnosti byly již získány, je vhodné se dítěte zeptat, zdali samo ještě nechce k věci něco uvést. Toto je již však celková rekapitulace provedeného výslechu.

Rekapitulace výslechu dítěte

Tato závěrečná fáze výslechu dítěte s předpokládá, že rozpory ve výpovědi byly odstraněny, již v době, kdy vznikly. Pakliže ne, je nutné se k předmětné části vrátit a tuto uvést na pravou míru.

Všechna tři stádia za konkrétních okolností, zejména pokud je svědek sdílný, lze shrnout do jedné fáze. Pokud dítě spontánně vypráví, je vhodné nereagovat na jeho výpověď okamžitě, ale případné rozpory zaznačit a na tyto se později zeptat znovu. V případě, že dítě uvádí nepravdu přímo a úmyslně, je vhodné reagovat okamžitě. V tomto kontextu jsou okolnosti objasněny přímo, ale mohou vyjít najevo i skutečnosti, které by mohly být později důležité. Při takovém výslechu, zejména jedná-li se o poškozeného, je vhodné dítě ujišťovat o důvěře. Důležité je i kontrolovat dítě ve smyslu, zdali konkrétní prožitek osobně vidělo, či slyšelo.

Ve všech těchto stádiích je vhodné místy odlehčení od tématu z důvodu udržení pozornosti vyslychaného a jeho únavy. Taktéž je tato doba vhodná i pro vyslychajícího k utřebením myšlenkových procesů a stanovení dalšího postupu. Znovu uvádím, že v dané věci je vhodný přístup ze strany osoby, která může být přítomna u výslechu a vhodným způsobem do tohoto

úkonu vstoupí. Upoutá pozornost dítěte na sebe, kdy se zaměří na téma pro dítě příjemné. Je však nutné u tohoto tématu dlouho nezůstávat, aby nepůsobilo v následujícím pokračování výslechu rušivě.

6.4 Taktika výslechu dítěte

Volba správné taktiky závisí na konkrétně prověřované trestní věci, procesním postavení vyslýchaného, osobnosti vyslýchajícího, jeho sociálních dovednostech a podrobné znalosti prověřované věci. Vhodná je i znalost pedagogiky s možností diagnostiky vyslýchaného. Jak již bylo řečeno, je nezbytné se ke každému výslechu dítěte připravit, aby byla eliminována bezděčná sugesce. Důležitý aspekt hraje i uvědomění si svých vlastních postojů z důvodu objektivity a nezávislosti vůči dítěti. I když je zásada volného hodnocení důkazů, zásadou trestního řízení, je mnohdy těžké odolat emocím v souvislosti s vyšetřováním skutků na mládeži.

V případě, že se dítě ostýchá nebo si nemůže vzpomenout, je vhodné použít otázku kontrární s tím účelem, že dítě může reagovat na nepravdu a bude se snažit tuto skutečnost vyvrátit. Pokud je nutno položit otázku z části návodnou, to v případě, že není jiného východiska, kdy dítě si nemůže vzpomenout, či nezná slovní význam věci, lze jí použít pouze okrajově a pouze takovou část než obecně známé údaje. (Čírtková, 2009)

Je zřejmé, že v závislosti procesního postavení dítěte se mohou vyskytovat různé lživé pasáže, či v tomto stylu i celá výpověď. Je-li v případě podezřelého tato snaha zjevná, je vůči němu třeba citlivě uplatnit strategie, jako u dospělého podezřelého. Samozřejmě, že závisí na okolnostech a na samotné osobnosti takového dítěte. Většinou dle zapírá mladistvým než nezletilým.

Pakliže se u svědka jeví jeho výpověď jako lživá, je nutno se mít na pozoru a citlivě vnímat, jak jeho výpověď, tak i gestiku, či jeho výrazové prostředky. Zejména u mravnostních deliktů je znám tzv. Akomodační syndrom, kdy dítě v souvislosti s přizpůsobením se prožité újmě se snaží ochránit pachatele, který je začleněn mezi její blízké osoby. Takovýto syndrom se projevuje zejména u dívek zneužívaných svými otci, kdy záleží na době a intenzitě, jakým způsobem je rozvinut. V případě, že je dítě obětí takového činu, cítí se vůči pachateli bezbranné. V rodině nemůže hledat oporu, protože neví, zdali by se žádost o pomoc neobrátila vůči němu. V této souvislosti dítě vše utajuje. Trpí pocitem, že vše co se děje, je jen

a výhradně kvůli jeho osobě. Děsí ho fakt, že by se s problémem někomu svěřil, má strach z následků. Svou situaci shledává jako bezvýchodnou, trpí stigmatizací a nepříjemné zážitky snaží vytěšňovat z paměti. Myslí si o sobě, že je špatné a tento pocit je střídán s pocitem sebeobětování v případě, že se v rodině nachází další děti.

Takové jednání bývá odhaleno zejména při prošetřování jiné trestné činnosti, než např. sexuálního zneužívání. Pokud se dítě neodhodlá situaci řešit, případně se někomu nesvěří, je velmi těžké až nemožné odhalit mravnostní delikty vůči dětem. Většinou takové skutky vychází najevo, až při prověřování trestných činů, jako jsou ohrožování výchovy dítěte, domácí násilí, týrání, ale např. i majetkových deliktů. Je tedy nutné, aby policisté vzájemně spolu komunikovali a konzultovali jakékoliv podobné podezření. V souvislosti s **akomodačním syndromem** bývá i běžné, že již v průběhu vyšetřování po provedeném výsledku změni, či odvolá osoba, která nemusí být jen dítě, svou výpověď. Tento fakt je motivován vinou, ale častěji působením např. blízkých osob (matek, družek a jiných blízkých osob) které negativní chování partnera tolerují a to ze dvou důvodů. Buď byly v mládí podobným způsobem postiženy a partnerovo chování tolerují, nebo je pro ně rozhodující hledisko a fakt, že jsou na partnerovi finančně, či jinak závislé. Je nutné podotknout, že současný problém není v psychologické pomoci, ale důležitou roli zde hraje finanční stránka. (Weiss a kol. 2005).

V rámci prověřování násilné trestné činnosti vůči dětem je možné pozorovat náznaky symptomů naznačující příznaky **syndromu týraného dítěte CAN** (z anglického Child Abuse and Neglect), nebo **syndromu sexuálně zneužívaného dítěte CSA** (z anglického Child Sexual Abuse), zapříčiněné fyzickým a psychickým týráním či sexuálním zneužíváním. Zdali trpí dítě tímto syndromem může určit pouze psycholog. Policejní orgán se může pouze domnívat, že dítě takovým syndromem trpí a zároveň hledat příčinnou souvislost mezi jednáním pachatele a přímými či nepřímými následky ovlivňujících stav a vývoj dítěte v jednotlivých oblastech jeho života. Oběť takového činu zejména při výsledku může působit mnoha dojmy, kdy okamžitá a přesná diagnóza bývá těžko zjištělná. Dítě působí ustrašeně, mohou být na něm viditelné stopy fyzického násilí, psychické deprivace. Časté jsou známky zanedbávání. Takové dítě se okolí bojí a je nutno v něm pokud možno vzbudit důvěru. V případě, že již v dřívější době byly signály podezření z takového jednání vůči dítěti, je vhodné, pakliže toto okolnosti dovolí, a s dítětem se setkat a pohovořit s ním v jiné věci. Je

možné provést šetření ve škole s tím, že je vyšetřována zdánlivě jiná věc. Jedná se o první kontakt s obětí, kdy na základě prvního dojmu lze vytvořit u budoucího svědka pocit důvěry. (Weiss a kol. 2005).

Podstatný rozdíl je však v psychice dítěte a jejího dalšího vývoje v souvislosti s dospíváním. Na základě silného impulsu - negativního zážitku prožitého dítětem se může snadno projevit **posttraumatická stresová porucha**. „*Je definována jako duševní porucha, která vzniklá jako důsledek extrémního stresového prožitku, po náhlé, život či osobní integritu ohrožující události jak postupného tak okamžitého rázu. Jedná se o souhrn různých negativních dopadů na lidský organismus od poruch spánku, deprese apodobně*“ (Čírtková, 2009).

Projevuje se zejména u obětí či svědků trestných činů, kteří přišli do přímého kontaktu s jednáním pachatele. Hranice a hloubka prožitku je u každého jedince jiná. Tento stav může nastat jak okamžitě, tak i zpožděně – protrahovaná viktimizace. (Čírtková, 2009).

Osoba je přímo konfrontována s realitou, kdy standart nezapadá do stanoveného a vžitého profilu chování. Působení takového prožitku může být buď nárazově intenzivní, jako třeba dopravní nehoda, znásilnění, loupež a jiné či dlouhodobě působící, jako pohlavní zneužívání, týrání apod. Symptomy mohou být pozvolně nastupující s nejistou prognózou do budoucna či okamžité. Její projevy ovlivňují další kvalitu života v budoucnu, jako deprese, poruchy spánku, soustředění. V souvislosti s dětmi se hlavně vyskytují noční pomočování, úniky stolice, poruchy chování, úzkostné vzpomínky, ale i obava ze standardních úkonů, obavy z konkrétních míst, osob a podobně. Oběť trestného činu si takovýto zážitek nese v sobě až do konce života, byť postupem času mohou slábnout. Tyto zážitky se jí promítají v různých životních údobích a mají vliv na její myšlení a konání. V případě, že je takovou osobou podobný skutek zaregistrován, např. v médiích, a nemusí s ní přímo souviset, je neustále konfrontována se svým psychickým stavem a dochází k již zmíněné sekundární viktimizaci.

6.5 Strategie výslechu dítěte

V případě výslechu podezřelého je nutno zjistit jeho poměr k projednávané věci. Zdali mohl jednat samostatně ve skupině. Je předpoklad, že podezřelý bude zapírat. Dítěti je vhodné naznačit, že pakliže se přizná, je to správná volba a na tento aspekt bude přihlíženo. Právní úprava České republiky na spolupráci pachatelů, zejména nezletilých a mladistvých pohlíží velmi pozitivně. (§ 9 z. č. 218/2003 Sb.).

V souvislosti se svědky – obecně, kterých se věc týká jen okrajově, je vhodné zvolit strategii podle okolností konkrétního případu. Není problematické dotázat se dítěte na konkrétní událost. Je však vhodné se předem informovat u pedagogických pracovníků ohledně charakterových vlastností vyslýchaného a zejména čerpat ze spisového materiálu. Jakékoliv fyzické násilí či psychické působení je nepřipustné.

Samostatnou kapitolou je výslech svědků – poškozených. Jedná se osoby, kterým byla způsobena újma a o této musí vyprávět cizím lidem. Vyslýchající musí tedy mít dostatečnou dávku empatie, porozumění a trpělivosti, aby si získal důvěru vyslýchaného. Citlivými tématy jsou zejména výslechy osob v rámci mravnostní a násilné kriminality. Tyto osoby mohou být v různém psychickém rozpoložení a provedení takového výslechu bývá velmi obtížnou zkouškou profesionality vyslýchajícího.

Obecně se považuje za základní začínat výslech od prvního skutku. První případy dítě nepocítuje tak intenzivně. Dítě zjistí, že není v souvislosti se svou výpovědí a prožitou událostí nijak odsuzováno, a proto mu jde popisování ostatních prožitků lépe. (Čírtková, 2004). Vhodné je i naznačit, že o případu je vyslýchajícímu vše známo a dítě vlastně jen uvede to, co vyslýchající ví. Je však nutné být na pozoru, aby dítě nezačalo pochybovat o této teorii a proto otázky volit velmi citlivě.

Není vhodné přerušovat dítě otázkami. Pakliže nejsou v uvedené věci důležité, není potřeba dítě usměrnit a dítě po předchozí zkušenosti hovoří spontánně a nenuceně. V případě, že dítě nemůže popsat konkrétní jednání, je vhodné použít demonstrační pomůcky.

6.6 Přítomnost rodičů a dalších osob při výslechu

Zákon hovoří, že o výslechu dítěte je nutno vyrozumět jeho rodiče či zákonného zástupce. Rodič by měl být vyrozuměn o výslechu svého potomka v dostatečně dlouhé době. Zákon neupravuje termín jaká je to doba. V případě, že zákonného zástupce policie předem

nevyrozumí a je nutno z konkrétních důvodů výslech provést, policie úkon provede. Zákonného zástupce vyrozumí, jakmile to okolnosti dovolí. Pakliže zákonný zástupce projeví zájem o přítomnost u výslechu, záleží pouze na policejním orgánu, zdali jeho přání bude akceptovat. Přítomnost rodiče u výslechu je vhodná, *“může-li to přispět k jeho správnému provedení“* (§ 102 z. č. 141/1961 Sb.). Bude-li však rodič trvat na tom, aby byl výslechu svého potomka přítomen, a nenachází se vůči němu v kolizi s jeho právy, není zákonný důvod mu v přítomnosti u výslechu zabránit.

Vhodnost rodičů u výslechu je žádoucí v různých procesních postaveních dítěte, kdy je účelné rozlišovat konkrétní případy. Děti mají před rodiči snahu zatajovat své bagatelní prohřešky a pak v této souvislosti i tajit okolnosti v souvislosti s výslechem. Zpravidla se dítěti lépe hovoří o nepříjemném zážitku s cizím člověkem, ke kterému pojme důvěru, než před rodičem, kde důležitý aspekt hraje strach a obava z možného následku. Taktéž ani rodiče si často neuvědomují, že by se jejich dítěte mohly týkat okolnosti, kde by jejich potomek vystupoval jako podezřelý a nedovedou si ani takovou okolnost připustit. V tomto případě se u nich objeví ochranný postoj, kdy své dítě brání za každou cenu, i když je to v mnohých oblastech spíše kontraproduktivní. Jiná skupina rodičů do výslechu nijak nezasahuje, pouze sleduje a vyhodnocuje situaci. Byť jsou přítomni výslechu a nejsou nijak angažovaní, vše pečlivě vnímají a dítě vnímá je. Toto může vést k zablokování vyslýchaného dítěte. Poslední skupina rodičů na dítě působí vychovatelsky, kdy ho nutí k naprostému doznání nebo bezpodmínečné spolupráci s policií s tím, že přepokládají neodůvodněnou beztrestnost či shovívavost vyslýchajícího. Vhodnost rodiče u výslechu není nikdy přesně určena a předem dána. Přikláním se k názoru, že nejprve je nutno provést výslech bez rodičů a pak jejich vhodnost přítomnosti posoudit. Ve spojení s vhodným psychologickým působením je dítěti nutno dát předem možnost volby.

Je-li již vyslýchána osoba mladší 15 let *“přibere se k výslechu pedagog nebo jiná osoba mající zkušenosti s výchovou mládeže“* (§ 102 z. č. 141/1961 Sb.). Vhodnost kvalitního „sekundanta“ u výslechu je přímo procesně obligatorní a z taktického hlediska velmi vhodná. Naprostá většina prováděných výslechů se provádí ve školských zařízeních, kdy se prakticky jedná o vysvětlení. Přítomný pedagog může být i třídní učitel, či jiný pedagogický pracovník, ke kterému má dítě důvěru. Taktéž i vychovatel, trenér, „teta“ z dětského domova či jiná osoba mající zkušenosti s výchovou mládeže, kurátor oddělení SPOD. Takováto osoba

nahrazuje rodiče, kdy dbá na to, aby bylo vůči dítěti postupováno, tak aby na něj nemělo nepříznivý psychický vliv. Ideální je přítomnost pedopsychologa, který může přímo určit věrohodnost podané výpovědi dítěte. Tento však bývá zejména z ekonomických důvodů povoláván pouze k výsledkům, kdy u vysvětlení by byla jeho přítomnost vhodná, avšak z procesního hlediska nedůvodná. Je nepřípustné, aby u takového úkonu - vysvětlení zmíněná osoba absentovala, byť by měl vyslýchající policista pedagogické vzdělání či podobné zkušenosti. Na statut vysvětlení je nutno pohlížet jako na podobný úkon, vzhledem k tomu, že procesní hodnota takového úkonu není příliš velká, jeví se tento postup vhodnější například při prvotních výsledcích mravnostní trestné činnosti, při rozebírání konkrétního jednání. Vysvětlení je vhodné vést jako volný rozhovor s důrazem na skutkovou podstatu konkrétního kriminálního jednání.

Přítomnost obhájce obviněného je u výsledku velmi sporná, spíše kontraproduktivní. Je nutno si uvědomit, že obhájce chrání zájmy pachatele a tudíž nevhodnějším prostředkem, jak docílit pochybností, je znejistit osobu nezletilého svědka. V naprosté většině, pakliže je zákonný důvod přítomnosti obhájce u výsledku dítěte povinná - mladistvý a dítě se nachází v procesním postavení podezřelého, po předchozí poradě s advokátem většinou odmítne vypovídat. Advokát hájící zájmy pachatele vůči dítěti, se snaží dítě jako svědka znevěrohodnit, jakýmkoliv způsobem. Samotná přítomnost pachatele při takovém výsledku je z procesního hlediska možná, avšak z taktického naprosto nemyslitelná. Pakliže je takový výsledek policií prováděn, tak takovým způsobem, aby dítě o jejich fyzické přítomnosti nevědělo, či není-li zbylí, aby jeho přítomnost byla nahrazena advokátem. (§ 165 odst. 2 z. č. 141/1961 Sb.).

Nevyrozumění zákonného zástupce

V případě, že nelze zákonného zástupce vyrozumět o výsledku předem, je policista povinen vyrozumět zákonného zástupce ihned, jakmile to okolnosti dovolí. O nevyrozumění sepíše úřední záznam. (§ 158 odst. 4 z. č. 141/1961 Sb.). Nejedná se však o případ, že nastane stav, kdy jedno dítě uvede druhé a z taktického hlediska, je nutno provést výslech okamžitě. V tomto případě je nutné okamžitě, jakmile to okolnosti dovolí, zákonného zástupce vyrozumět. Mnohdy se totiž stane zejména ve školských zařízeních, že jakmile dítě opustí místnost, kde je vyslýcháno, tak i přes poučení o mlčenlivosti zážitek z výsledku a předmět dotazování sdělí svému nejbližšímu spolužákovi, či o přestávce ostatním.

Nebývá výjimkou, že k uvedenému účelu či varování může použít i mobilní telefon, který je v dnešní době nedílnou součástí vybavení žáka. Pakliže z objektivního důvodu policie zákonného zástupce nevyrozumí, musí toto provést škola. (Věstník Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy č. 11/2003.)

V souladu s trestním řádem má policejní orgán povinnost informovat zákonného zástupce o provedeném výslechu ze zákona – trestního řádu. (§ 158 odst. 4 z. č. 141/1961 Sb.).

V případech, že by mohlo dojít ke střetu zájmů mezi dítětem a rodičem, kdy se jedná zejména o trestné jednání, jako týrání dítěte, jakékoliv formy zneužívání a pod, není účelné tyto osoby informovat, jelikož by mohlo dojít o ohrožení života a zdraví dítěte. Je vhodné položit dítěti formální dotaz za účelem, zdali vysloví přání, aby se o úkonu dozvěděli rodiče. Podle jeho přání se policie zachová. Na takový postup má každé dítě, zejména je-li ohrožené právo. Dle Úmluvy o právech dítěte „*má dítě právo požádat o pomoc i bez vědomí svých rodičů*“ (čl. 8, Úmluva o právech dítěte). Samozřejmě že, je nutno vyhodnotit konkrétní případ a opodstatněnost takového postupu, kdy se jedná zejména o velmi závažné kriminální jednání vůči dítěti. V tomto případě však policejní orgán bezodkladně žádá pověřený orgán k ustanovení opatrovníka dítěte za účelem zajištění jeho ochrany a zamezení páchání protiprávního jednání vůči dítěti. (§ 45 z. č. 141/1961 Sb.).

6.7 Problémové výslechové techniky

V rámci policejní práce a praxe jsou užívány různé způsoby výslechů dětí. Tyto výslechy, jsou zvoleny aktuálně v závislosti na procesním postavení vyslýchaných dětí, prostředí, kde jsou vyslýhány a dalších okolností, které v daný okamžik jsou pro výslech dětí rozhodující. Může to být jejich zdravotní a psychický stav, motivy podobně.

Gilernová uvádí, šest problematických výslechových technik v souvislosti s výslechem dítěte. Tyto techniky jsou sice problematické, avšak v běžné kriminalistické praxi se jistě aplikované části těchto technik mohou vyskytnout a plnit významnou funkci. **Sugestivní otázky** jsou zapovězeny zejména trestním řádem a tyto se v praxi prakticky nevyužívají. Naopak **svědectví ostatních** je vhodné zmínit. Ne v konkrétní věci, avšak dítěti je vhodné předestřít, zejména podezřelému, pakliže je hodnověrně prokázáno, že si vymýšlí nebo přímo lže. Samozřejmě při prováděných výsleších svědků je takový postup nemyslitelný. S **pozitivními a negativními následky** v případě krivého obvinění je prakticky vyslýchaný konfrontován ihned zpočátku. Je však naprosto nevhodné při probíhajícím výslechu kladně

kvitovat odpovědi týkající se viny pachatele a záporně komentovat opak. Je však velmi přiměřené a vhodné, za snahu při podané výpovědi, ať je jakákoliv (a je zjevné, že dítě má s reprodukcí problém), ho pochválit a alespoň slovně ohodnotit jeho výkon.

Setkal jsem se i například s ohodnocením cukrovinkami, což je nutné zvážit, pokud je úkon nahráván, kdy plná ústa velmi změní dětskou výslovnost v drmolání. Další nebezpečí zeje v tom, že dítě může být již vyslýchajícím zavázáno, za „něco“ a tudíž je zde prostor k sugestivnímu chování dítěte: „...když je ten pán hodný, povím mu, co chce slyšet“.

Při kontaktu s dětmi je vhodné navázat kontakt podobným způsobem, ale osobně toto činím až v době, kdy dítě spolupracuje, směr probíhajícího výslechu je stanoven a drobný pamlsek spíše k tomu, aby si dal jak vyslýchaný tak vyslýchající pauzu.

V souvislosti s **otázkami a odpověďmi** jsou pokládány otevřené a uzavřené otázky. Jak již bylo řečeno, tyto nesmějí být kapiční. Je nutné se však vyvarovat opakování konkrétního dotazu s tím, že vyslýchající očekává jinou odpověď, než mu byla předtím podána. Takový výslech je vlastně výslechem policejního orgánu a v žádném případě nepředstavuje výpověď vyslýchaného. Další nebezpečí prováděného výslechu je i **pobídka ke spekulaci**. Není vhodné se ptát vyslýchaného, „co kdyby“. Ptát se druhého, přítomného policisty, co si myslí, oslovovat Jáju a Pájú apod. Je nutno vytvořit pokud možno přesný obraz skutečnosti, která se odehrála, a nenechávat dítěti žádný prostor pro spekulaci nebo pro dobarvení skutečnosti z jeho fantazijního světa. (Gillernová, 2006).

Stresový rozhovor v souvislosti s výslechy dětí není doporučován. Zejména u dětských obětí trestných činů bývá dítě naopak utvrzováno o důvěře vyslýchajícího.

6.8 Speciální výslechové místnosti

Do konce roku 2011 disponovala Policie České republiky celkem 31 speciálními výslechovými místnostmi, kde lze vyslýchat děti. Místnosti jsou dislokovány v rámci krajských ředitelství policie. V měsíci lednu 2012 byla taková místnost otevřena i ve Zlínském kraji, na Územním odboru Policie České republiky ve Zlíně. (Policie České republiky, 2012). Využívání této místnosti je upraveno interním nařízením ředitele policie Zlínského kraje. Pokyn stanoví zásady využívání specializované výslechové místnosti pro výslechy svědků nebo obětí, zejména dětí nízkého věku, které jsou svědky nebo oběťmi

násilné a mravnostní trestné činnosti, upřesňuje její účel, umístění a postup při využívání. (Pokyn krajského policejního ředitele č. 116/2011).

Standardní výslechová místnost se skládá ze dvou místností. **Místnosti výslechové**, vybavené nábytkem odlišným od nábytku policejního a typizovaného. Stěny jsou vymalovány v barevném teplém tónu. Podlahu pokrývá koberec. Místnost navozuje pocit dětského pokoje. Nadmíra hraček v místnosti je nežádoucí vzhledem k odvádění pozornosti dítěte. Technickou součástí místnosti jsou směrové mikrofony a kamery, umístěné tak, aby nebyly dítětem zaznamenány. V místnosti se při výslechu nachází pouze policejní specialista, který vede s dítětem volný rozhovor, který je zaměřený na konkrétní skutek, případně psycholog. **Místnost monitorovací** je místnost, která sousedí s místností výslechovou. Nemusí být fyzicky spojena. Důležitý je přenos audio a videozáznamu z výslechové místnosti. Tento záznam je nahráván za konkrétních procesních podmínek, aby mohl být použit v řízení před soudem. V této místnosti se mohou nacházet i další osoby, jako např. státní zástupce, obhájce, obviněný, sociální pracovníce, rodiče apod. (Kolářová, a kol 2011, č. 4).

Na územním odboru v Kroměříži se bohužel podobná místnost nenachází, a tedy musí být ze strany policejních specialistů přistupováno při provádění výslechů k improvizaci. Je zde taktéž možnost provést samotný výslech v místnosti ve Zlíně, ale již samotný transport, či předvolávání dítěte s rodiči do Zlína je složité.

Obr. 1 Speciální výslechová místnost v Olomouci
(Kolářová, a kol 2011, s. 69).

Obr. 2. Speciální výslechová místnost v Opavě
(Kolářová, a kol 2011, s. 69).

V budově Policie ČR v Kroměříži se nachází výslechová místnost, která je opatřena tzv. jednocestným sklem. Běžně slouží zejména k provádění rekognicí. Je vybavena pouze směrovým mikrofonom. Kameru je nutno umístit na stativu a upravit společně s mikrofonom, aby nebyla nápadná. Již dítě mladšího školního věku, které zaregistruje kameru, se dotazuje, k čemu slouží a zejména proč tam takové zařízení je. Místnost není z důvodu pohybu pachatelů konkrétně v této místnosti a bezpečnosti ostatních osob vybavena žádným nábytkem. Před každým plánovaným výslechem je tedy nutné místnost upravit tak, aby posloužila ke sledovanému účelu. V další sousedící místnosti se nachází policista dokladující protokolární zápis, dále státní zástupce, soudce, psycholog, orgán sociálně právní ochrany dětí a případně rodič. Zápis se zaznamenává v aktuálním čase. Píše se každý detail výpovědi dítěte. Taktéž se zkratkovitě uvádí chování dítěte, jeho gestikulace, verbální a nonverbální gesta.

Obligatorní obsazení dalších účastníků záleží na povaze výslechu. Častěji však bývá prováděn přepis výpovědi a to z toho důvodu, že pokud je svědek komunikativní, je velmi těžké stačit jeho tempu i s popisováním jeho chování. Z důvodu maximálního omezení sekundární viktimizace je výslech dítěte prováděn jako výslech svědka dle § 102 trestního řádu a prováděn jako neodkladný a neopakovatelný úkon dle § 158a z. č. 141/1961 Sb. Z tohoto výslechu pak vychází jak konkrétní znalec při případném posouzení hodnověrnosti dítěte, tak i soud při hlavním líčení. V tomto případě pak není nutno k výslechu předvolávat dítě samotné, ale plně postačí před soudem použít vyhotovený videozáznam s protokolem.

Velmi se osvědčila přítomnost dětského psychologa u takovýchto výsledků, kdy po ukončení procesního úkonu je okamžitě policejnímu orgánu známo, zdali výpověď dítěte byla hodnověrná či nikoliv, zdali má dítě sklony k fabulaci, událost zkresluje nebo událost líčí spontánně. Odpadá tak zdoluhavé znalecké zkoumání a státní zastupitelství takový postup plně akceptuje.

6. 9 Použití demonstračních pomůcek

V případě vyšetřování mravnostního trestného činu je možno provést výslech dítěte za pomoci demonstračních pomůcek Jája a Pája. Jedná se o velmi šetrný způsob výslechu dětí. Takový způsob je plně nahraditelný se slovní výpovědí popsanou do protokolu, kdy pomocí těchto loutek lze s úspěchem vyslechnout i dítě dosud nemluvící nebo mentálně postižené. (Weiss, a kol. 2005).

Loutky dívky a chlapce mají stylizované sekundární pohlavní znaky. Tyto loutky jsou velmi vhodné při použití u sexuálních deliktů či v případě, že se vyslýchaný z různých důvodů zablokuje. Dítě, které nemůže či neumí popsat svými slovy jednání, jež na něm bylo spácháno, je naopak schopné jednání předvést na loutkách. Práce s těmito loutkami je svěřena zejména policejním specialistům lékařům, psychologům, psychiatrům, sexuologům spolupracujících s policií v rámci spolupráce na žádost specialistů. (Chmelík, 2003).

Loutky se využívají zejména v případech, kdy výpověď podává osoba, která není schopna popsat skutkový děj pro nízký věk či mentální postižení. Taktéž i při obtížnosti popsání takového skutkového děje, kdy není jasné slovní označení a ostych či neznalost brání podat jasné vysvětlení. Může jít i o osobu zdravotně postiženou či jinak hendikepovanou či indisponovanou. Loutky jsou využívány nejen u dětí, ale například i u osob dospělých, či takových osob, které nedokáží vhodným způsobem popsat prožitou událost. Úkon za využití loutek může být prováděn s poškozeným, se svědkem či pachatelem. Není vhodné použít loutky ihned při prvotním styku s obětí. Zejména dítě by je mohlo vnímat jako hračku. Loutky je vhodné použít pouze ke konkrétnímu účelu, popsat jednání, ke kterému mělo dojít, výpověď a chování dítěte při manipulaci s nimi zadokumentovat a loutky citlivě odebrat. Práci s pomůckami se zabývá instruktážní film, který je k dispozici na jednotlivých specializovaných útvech. Přesná metodika v psané formě u policie v současné době vypracována není.

V mnohých případech, kdy je třeba popsat jiný než sexuální delikt, je vhodné použít při vyjádření dítěte výtvarné vyjádření dítěte např. jeho kresbu. Dítě může mít taktéž problém s přesným názvoslovím předmětů, které dospělý člověk snadno popíše a proto raději než popis volí grafické vyjádření. Taktéž je vhodné použít i různé pomůcky vyrobené přímo pro konkrétní případ a ke splnění sledovaného účelů. Může to být model hole, nože, praku, různých oděvních svršků, a tak dále. Často je také jediné východisko, že dítě předvede konkrétní jednání na policistovi a toto je pak fotograficky zadokumentováno.

Obr. 3. Demonstrační pomůcky Jája a Pája (autor)

Obr. 4. Ztvárnění genitálií na demonstračních pomůckách (autor)

V souvislosti s mravnostní trestnou činností došlo k inovaci demonstračních pomůcek. Nové loutky, mají nově mít funkční dutinu ústní, anální otvor a mají být v různých velikostech, jsou sice schváleny, ale vzhledem k finanční situaci nebyl stanoven výrobce a dodání těchto pomůcek do přímého výkonu služby je prozatím v nedohlednu.

6.10 Znalecké posudky dětí v rámci trestního řízení

„Je-li k objasnění skutečnosti důležité pro trestní řízení třeba odborných znalostí, vyžádá orgán činný v trestním řízení odborné vyjádření. Jestliže pro složitost posuzované otázky takový postup není postačující, přibere orgán činný v trestním řízení znalce. V přípravném řízení přibírá znalce ten orgán činný v trestním řízení, jež považuje znalecký posudek za nezbytný pro rozhodnutí“ (§ 105 odst. 1 z. č. 141/1961Sb.). Znalecky zkoumat jde prakticky cokoliv. V souvislosti s policejními výsledky a výpověďmi lze však zkoumat pouze osobu obviněného nebo svědka takzvaným opatřením – přibráním znalce v oborech dětské psychiatrie, psychologie, sexuologie, jiných oborů zdravotnictví, apod.

Nezletilí v souvislosti se svými výpověďmi mohou být zkoumání pouze jako svědci, protože procesního postavení obviněného nemohou nikdy dosáhnout. Pakliže hodlá policejní orgán provést výslech dítěte mladšího 15 let a tohoto znalecky zkoumat jako svědka, musí být dítě jako svědek vyslechnuto i procesně. To vše za konkrétních podmínek § 101 odst. 1, § 102 (z. č. 141/1961 Sb.). Zpravidla se zkoumá jeho věrohodnost, schopnost reprodukce, duševní vyspělost, schopnost fabulovat apod.

Mladistvý je již z hlediska procesního vyslýchán za stejných podmínek, jako dospělá osoba. Ustanovení § 102 z. č. 141/1961 Sb. se na něj nevztahuje. K osobě je však nutno přistupovat citlivě a přihlídnout na jeho duševní a rozumovou vyspělost (z. č. 218/2003 Sb.).

V případě mladistvého obviněného je v souvislosti s výsledky prováděno znalecké zkoumání zpravidla na jeho aktuální duševní stav a zjištění zdali některá z jeho rozpoznávacích složek nebyla při spáchání provinění snížena nebo vymizelá.

II PRAKTICKÁ ČÁST

7 ÚVOD DO PRAKTICKÉ ČÁSTI

V souvislosti s prací policejních složek bývá nutno zaznamenávat pro účely trestního řízení, ale i z jiných důvodů paměťové stopy, které jsou uchovány v mysli osoby, se kterou je pracováno. Tyto stopy je potřebné z paměti osoby vyvolat tak, aby je mohla reprodukovat, aby tyto mohly být zaznamenány, řádně procesně zjištěny a zajištěny. Musí být použity jako hodnověrný a procesně způsobilý důkazní materiál. Tímto procesem, zejména u dětí, se zabývají jednotliví specialisté na útvarech Policie České republiky. Jedná se o různorodou trestnou činnost. Mezi nejzávažnější patří mravnostní a násilná kriminalita, kdy ke každému úkonu s dítětem je nutné a žádoucí přistupovat s maximální profesionalitou. Nepodcenit důležité okolnosti a pokud je to možné, výslech si předem dobře připravit. V rámci odborných instrukčně metodických zaměstnání v rámci Policie České republiky (dále jen IMZ) získávají policisté nové odborné zkušenosti, ale i praktická doporučení pro práci s dětmi a mládeží.

V rámci těchto zaměstnání jsou rozebírány konkrétní, skutečné případy, které byly zpracovávány a na jejich základě rozebírány jiné možné postupy. Těchto zaměstnání se účastní jak policisté, tak dětské psychologové a psychiatři, zástupci z řad Orgánů sociálně právní ochrany dětí, Probační a mediační služba ČR, různé stupně státních zastupitelství, lékaři, pedagogové, pracovníci nízkoprahových center, ale i jiní pracovníci pracující s dětmi a mládeží.

Případy kazuistik, které jsem vybral do své bakalářské práce, byly prošetřovány na Územním odboru Policie České republiky v Kroměříži. Na základě zákona o ochraně osobních údajů z. č. 101/2000 Sb. „*je osobním údajem jakákoliv informace týkající se určeného nebo určitého subjektu údajů. Subjekt údajů se považuje za určený nebo určitelný, jestliže lze subjekt údajů přímo či nepřímo identifikovat zejména na základě čísla, kódu nebo jednoho či více prvků, specifických pro jeho fyzickou, fyziologickou, psychickou, ekonomickou, kulturní nebo sociální identitu*“ (§ 4a, z. č. 101/2000 Sb.). Z tohoto důvodu byly změněny nacionále osob, místo a čas spáchání skutku a rok narození osob, avšak ale takovým způsobem, aby děj události korespondoval se skutkovou podstatou trestného činu.

7.1 Cíle praktické části

Poukázat na různá procesní postavení vyslýchaných dětí a v jednotlivých případech popsat jejich chování a reakce na prováděný úkon. Představit různorodé příklady výsledků dětí v různém procesním postavení v rámci své praxe a výkonu zaměstnání u Policie České republiky. Představit praktické využití demonstračních pomůcek, improvizaci v policejní praxi a nastínit problematiku standardního způsobu výsledku dítěte prováděného policejním orgánem. Na konkrétních případech ze své praxe, nastínit neoptimálnější model výsledku dítěte dotčeného protiprávním jednáním a stanovit možná doporučení k provádění obecného policejního postupu.

7.2 Metodologie

V této práci byl použit kvalitativní výzkum formou studia písemných materiálů a kazuistik. Takový postup jsem zvolil z toho důvodu, jelikož se mi jevil v konkrétních případech jako nejvhodnější, pokud se týká výstižnosti, plasticity a podrobnosti. Není možné pozorované jevy v jednotlivých případech mechanicky shrnout, sečíst, nebo získané závěry zevšeobecnit.

Kvalitativní výzkum uvádí zjištění ve slovní podobě. Vychází zejména z fenomenologie, která zdůrazňuje subjektivní aspekty jednání lidí, tudíž připouští i existenci více realit. Výzkumník většinou komunikuje s osobami tváří v tvář, snaží se proniknout do určitých situací, ve kterých vystupují, protože jen tak jim může porozumět a situaci popsat. Snaha je porozumět člověku a pochopit jeho vlastní hlediska. (Gavora, 2000).

V daných případech je tedy důležité vcítit se do osoby vyslýchaného dítěte, porozumět smyslu jeho jednání, vcítit se do stavu v jakém nachází a celostně ho pochopit.

8 KAZUISTIKY

8.1 Případ 1, Albert (1996), trestný čin pohlavní zneužívání (§ 242 odst. 1 z. č. 140/1961 Sb.), účinného do 31. 12. 2009)

„V přesně neustanovené době nejméně však od května 2004 nejpozději do září 2006 v obci Rajnochovice, ve stanu na předzahradě rodinného domu podezřelý Pavel S. nar. 1991, který byl v době spáchání skutku nezletilý, nejméně v jednom případě položil poškozeného Alberta L. narozeného 1996 na záda, nijak ho nevysvlékal, kdy si poté sám oblečený lehl břichem na něho a poté prováděl pohyby, které imitovaly pohlavní styk, kdy použití násilí, uspokojení, budou předmětem dalšího šetření, tedy jiným způsobem pohlavně zneužíval dítě. Ve věci bylo zahájeno šetření v roce 2011 z důvodu prověřování předchozího oznámení ve věci mladšího bratra poškozeného, které bylo prověřováno v roce 2009“ (Policie České republiky, 2011).

Celý skutek vyšel najevo na jaře roku 2011. Podezřelý mladistvý nebyl odsouzen a nebylo vůči němu uplatněno žádné výchovné opatření z toho důvodu, že dle znaleckého posudku v době spáchání skutku nebyl dostatečně duševně vyspělý. Znaleckým zkoumáním bylo zjištěno, že v době spáchání skutku byl rozumově na úrovni dítěte mladšího školního věku zhruba desetiletého. Nezletilý Albert se, po pěti letech matce svěřil, že měl podobný zážitek jako jeho mladší bratr, ale z důvodu studu se o tom nikdy nezminil. Předpokládal tehdy, že podezřelý bude v rámci předchozího řízení potrestán i za něho.

Poškozený pocházel z rodiny, kterou otec opustil, a oba syny vychovávala matka. Sociální zázemí bylo zajištěno. Školní docházku absolvoval bez problémů, pouze v období páchaní trestného činu u něj došlo k mírnému zhoršení. V téže době dochází i ke vzniku psychosomatických potíží.

Přístup policie k dítěti

Poškozený Albert byl vyslechnut po předchozím výslechu své matky. Výslech probíhal v předem domluvenou dobu v místě jeho bydliště v jeho pokoji. V rámci prvotního šetření se jednalo o podání vysvětlení, získání hlavních indicií a zjištění skutečného stavu věci. Vzhledem k tomu, že se jednalo o citlivou věc, byl zákonný zástupce požádán, zdali by mohl být úkon proveden pouze mezi policistou a nezletilým, čemuž bylo vyhověno. Volným rozhovorem byly zjištěny konkrétní skutečnosti a potvrzeno podezření, že ke skutku opravdu

došlo. Poškozený zpočátku nechtěl vypovídat a když, tak velmi povrchně. Po předchozím poučení, podanému tak, aby mu vzhledem ke svému věku porozuměl s důrazem na sdělení pravdy, byl nejprve započat volný rozhovor. Chlapec měl mnoho zájmů a koníčků, a tak postupně přes různé jeho zájmy bylo přikročeno k hovoru o jeho rodině. Postupně se téma zaměřilo na jeho sexuální zkušenosti, dívky ve třídě, kdy se pak rozhovořil velmi otevřeně. Během hovoru narazil i na "To" se svým kamarádem. Po konkrétním sdělení se již plně uvolnil a spontánně vše popsal. Detaily si již příliš nepamatoval, občas hádal a doplňoval zřejmě podle své fantazie. Vzhledem ke svému věku (v době výslechu měl 14 let) používal nezvyklé termíny – sexualita, pohlavní zneužití, pohlavní styk. Z jeho výpovědi vyplývalo, že některé termíny a jeho zážitky jsou až příliš nerealistické. V uvedené věci byla vzhledem ke zjištěným okolnostem stanovena další vyšetřovací verze případu, že by z jeho strany mohlo jít o účelovou mstu za mladšího bratra. Vysvětlení probíhalo asi 45 minut volnou formou. Bylo mu sděleno, že policista sepíše protokol a on ho přijde zkontrolovat, vyjádřit se k pochybnostem a podepsat. Souhlasil. Po celou dobu byl zákonný zástupce ve vedlejší místnosti.

Výslech nezletilého byl pak proveden ještě jednou a to jako výslech svědka. Tohoto výslechu se účastnila sociální pracovnice. Byl mu předložen záznam z výslechu předchozího. S tímto se plně ztotožnil. Vzhledem k tomu, že se objevily různé rozpory v jeho výpovědi, bylo potřeba zjistit pokud možno přesné skutečnosti. Bylo mu nabídnuto možnosti vypovídat bez přítomnosti sociální pracovnice (pohledná žena ve věku 27 let), kdy jsem předpokládal určitý stud z jeho strany. Toto bez zaváhání odmítl s tím, že mu to nevadí. K věci pak hovořil velmi otevřeně a odpovídal i na otázky, týkající se sexuální orientace, pohlaví a sexuálních zkušeností v souvislosti se sebeuspokojováním. Z provedeného výslechu a jeho rozboru podle mého názoru vyplynulo, že podezřelý se mohl tohoto skutku opravdu dopustit.

Podezřelý Pavel S. pochází z úplné rodiny a má dva sourozence. Je nejmladší. Ve škole několikrát propadl a ve svých 19 letech neměl ještě pohlavní styk, ani žádnou vážnější známost. Mezi jeho hlavní zájmy patří hra s dětským traktorem. Má nereálné cíle, chce být kosmonautem, pilotem. Sociální zázemí špatné. Neví o tom, že by byl nějak nemocný.

Podezřelý byl předvolán na služebnu policie. Přišel i se svou matkou, kdy chtěl, aby k výslechu šla s ním. Má strach, že bude bit. Na otázku, proč by měl dostat, uvedl, že v televizi je to normální, že parchanti dostanou. Když jsem mu vysvětlil, že jeho obavy nejsou

na místě, že se bát nemusí, ač nerad, šel. Z předchozího znaleckého posudku z oboru psychiatrie a sexuologie vyplynulo, že podezřelý byl ve svých 17 letech na úrovni věku dítěte desetiletého. Předchozí konzultací se znalcem z oboru pedopsychologie jsem zjistil, že vývoj osobnosti nejen podezřelého, ale i každého jedince se nerozvíjí jen lineárně, ale utváří se zejména skokově v souvislosti s vlivem okolního prostředí a jedincova intelektu. Později před koncem prověřování bylo znaleckým posudkem zjištěno, že byt' má podezřelý 19 let fyzických, je stále rozumově na úrovni dítěte 11- 13letého. Je zde tedy předpoklad, že v inkriminované době, tedy jak v době spáchání provinění, tak i následného výslechu na tom nebyl intelektově lépe.

Zpočátku výslechu podezřelý uhýbal pohledem, byl nervózní. Jediný vážný zájem projevoval o plyšové hračky umístěné v kanceláři. Zpočátku nebyl komunikativní. Bylo navázáno, pro něj zřejmě zajímavé téma na policejní filmy, na které se dívá. Rozhovořil se, že i on chce být policistou. Po volném rozhovoru došlo i na skutek kterého se měl dopustit. Vše odmítal s tím, že mít sex je špatné. Nic neudělal. Nikomu nic nijak nedělal. To, co uvedl, jeho kamarád, si na něho schválně vymyslel. Proč to neví. Nikdy vzrušený nebyl. Holky ho nezajímají, ale líbí se mu. Kluci se mu nelíbí. S poškozeným venku byl několikrát, ale nic "sprostého" spolu nedělali. Slovo sprostý v něm evokovalo např. vzpomínku na televizi a erotické scény. Od matky má zákaz se na toto dívat. Nikomu se nahý neukazoval a po nikom nic podobného nechtěl. Nikdo na něho nesahal. On to možná zkusil jednou, aby věděl, jestli ho ten kamarád má stejného jako on. Během výslechu se potom podezřelý několikrát rozplakal. Mrzí ho to, co se stalo. Nedokázal vysvětlit, co dělal. Byla mu předložena demonstrační pomůcka Jája a Pája s tím ať poví co je na nich zvláštního. Loutku dívky odstrčil a sáhl po loutce chlapce. Nejprve ho pohládl přes trenýrky a poté mu je stáhl. Prý ho má pěkného. Znovu ujišťoval, že to dělal jen jednou. Nebyl schopen se k přesným okolnostem skutku vyjádřit. Loutky opatrně položil před sebe na stůl a stále se na ně díval. Opakoval, že matka mu to zakázala, a když se to dozví, bude mít doma problémy. Konkrétní problémy nebyl schopen přesně specifikovat. Ke spáchání skutku, pro který byl vyslýchán, se nedoznal.

Sexuologický a psychologický posudek prokázal lehkou mozkovou dysfunkci podezřelého s poruchou nevyhraněnosti sexuální orientace. Duševní choroba, či známky jakéhokoliv patogenního jednání vyloučeny. Pobyt podezřelého na svobodě není, dle sdělení znalce, nebezpečný. Navrhl ambulantní sexuologickou léčbu se zaměřením na osvětu v oblasti sexuální výchovy. V době spáchání skutku nemohl podezřelý rozeznat nebezpečnost svého

chování a jeho přičetnost byla zmenšena. Věc byla policejním orgánem odložena dle ust. § 159a odst. 1 trestního řádu.

Řešení případu a zhodnocení

Vzhledem k tomu, že se již stejnou věcí s konkrétním pachatelem, zabýval policejní orgán v roce 2008, vyslýchal pouze mladšího bratra poškozeného v našem případě. Ze spisových materiálů jasně vyplývá, že již tehdy musel být v kontaktu s podezřelým, avšak jeho výslech nebyl proveden. Na základě zásady volného hodnocení důkazů, tento fakt přispěl k tomu, že na základě pochybností, které vznikly u výpovědi poškozeného, byla stanovena verze taková, že si mohl poškozený celou věc vymyslet z důvodů pocitu marnosti nad tím, že v prvotním šetření vůči jeho bratrovi, nebyl podezřelý za své jednání postižen. Taktéž v dané věci bylo jistě vhodné přizvat dětského psychologa, který by mohl být vhodným sekundantem při takovém prováděném výslechu. Vypracování dalšího znaleckého posudku nebylo v uvedeném případě zcela nezbytné. Ze strany policejního orgánu došlo k maximální možné míře zjištění konkrétního stavu věci za použití vhodného psychologického působení, taktu společně s respektováním integrity, cti a vážnosti dítěte. Byť měl podezřelý v době výslechu 19 let, jeho mentální vyspělost se pohybovala bylo okolo 14 roků. Případný trest by si zřejmě ani neuvědomoval. Na základě vypracovaného znaleckého posudku a provedených opatření však podezřelý v současné době navštěvuje terapie a je lékařsky sledován.

V dané věci je tedy nutno připustit jisté pochybení policejního orgánu v rámci šetření první věci. Šetření v rodině poškozeného, pakliže by bylo v prvním případě řádně provedeno, by jistě mohlo odhalit patogenní jednání už tehdy. Policista se zřejmě vůbec nezaobíral verzí, že mohlo dojít k násilnému jednání i vůči Albertovi. Věc mohla být projednávána pouze jednou a mohlo dojít k maximální míře omezení sekundární viktimizace. Postup policejního orgánu v tomto druhém případě byl vhodný a dobře zvolený adekvátně k procesnímu postavení dotčených a jejich okamžitému fyzickému a psychickému stavu.

8.2 Příklad 2, Martin (1998), čin jinak trestný vydírání (§ 175/1,2b z. č. 40/2009 Sb.)

„Nezletilý Martin R. 1998., dne 22. 6 .2011 v době od 15.00 hodin do 22.00 hodin v Kroměříži na ul. Hulínská, pod pohrůžkou fyzického napadení přinutil nezletilé sourozence Filipa R. narozeného 1999 a Romana R. narozeného 1999, aby jej následovali, a to k parkovišti na Miličově náměstí, kde měli být nezletilí Roman R., a Filip R., přivedeni nezletilými L. Č., a N. B., kteří je měli držet za tričko, aby neutekli. Na Miličově náměstí byli Roman R., a Filip R., vyzváni nezletilým Martinem R., aby přelezli plot a ze zahrádky patřící panu F. G., a odcizili větvičky marihuany“ (Policie České republiky, 2011).

Věc byla nejprve zadokumentována místně příslušným obvodním oddělením, kdy výsledky poškozených byly velmi strohé a nedostatečné.

Poškození Filip a Roman jsou dvojčata. Oba pochází z neúplné rodiny, vychovává je matka. Tato je na sociální podpoře. Bydlí v bytě pro neplatiče nájemného. Chlapci byli několikrát přistiženi při krádeži, jak ve škole, tak i v marketech. Byly jim uloženy kázeňské tresty. Řešila je i policie. Mají vztah k sociálně vyčleněným osobám, občas si zakouří i marihuanu. V okolí platí za lháře.

Přístup policie k dítěti

Výslech poškozených byl proveden na základní škole, kterou oba navštěvují. Vyslýchání byli každý jednotlivě za přítomnosti své třídní učitelky. Filip uvedl, že byli opravdu ze strany podezřelého a jeho dalších dvou kamarádů donuceni, aby je následovali. Pak jim poručili, aby přelezli plot a donesli rostlinu konopí, které se tam nacházelo. On nechťeli a nakonec tam vlezli, protože jim začal podezřelý hrozit, že je zbije. Poškozený stále dobře zvažoval, co uvede. Nad položenou otázkou dlouze přemýšlel a odpovídal vyhýbavě s tím, že přesné detaily si nevybavuje. Odvolával se na bratra. Z jeho chování bylo zjevné, že se pokouší celou věc zastírat. Na stejnou otázku odpovídal o rozdílném časovém údobí jinak. Uváděl nepřesné informace, či takové informace, které mohly být pochopeny dvojsmyslně

Jeho bratr Roman uvedl, že jim podezřelý vyhrožoval již tehdy, když je nutil, aby ho následovali. Do zahrady spolu s bratrem vlezli oba naráz, utrhli rostlinu a pak se rozutekli. Před podezřelým se schovávali do večera, aby je nezbil. Poškozený byl sebejistý, hovořil klidně, ale byl nervózní. Bylo vidět, že mezi bratry je ten, kdo rozhoduje. U obou osob bylo

nebezpečí, že by mohli být vzhledem ke své pověsti zařazeni do kognitivního referenčního rámce či sociálního stereotypu. Vzhledem k tomu, že i přes rozpory vše dokázali vysvětlit, byla jejich výpověď vyhodnocena jako hodnověrná, protože v základních informacích se shodovali. Vhodné bylo i působení třídní učitelky, která, vzhledem k tomu, že nezletilý zná již delší dobu, potvrdila jejich spontánnost a jakousi chuť v této konkrétní věci spolupracovat.

Podezřelý Martin R. byl vyslechnut na Základní škole praktické. Nezletilého vychovává negramotná babička a těžce nemocný děda. Matka i otec jsou ve výkonu trestu. Sourozence má taktéž ve výkonu trestu. Doma je sám. Rodina je závislá na sociálních dávkách. Žák má velké problémy ve škole jak s výukou, tak i s chováním. Dle sdělení školy ostatní žáky terorizuje. Několikrát propadl. S rodinou neúspěšně pracuje místně příslušné oddělení SPOD. Žádnou chorobou netrpí. Zvažuje se o umístění nezletilého do ústavní výchovy.

Před započítím výslechu byl podezřelý nezletilý poučen, že je podezřelý ze spáchání závažného jednání a bylo mu sděleno, že o jeho výslechu byla vyrozuměna jeho babička. Okamžitě nastoupil do opozice, že vypovídat nebude, že nic neudělal. Konkrétní důvod, aby nevypovídal, nemá. Neví taky, proč policie přišla a ani co po něm chce. Snažil se o diktování podmínek. Přítomného zástupce ředitele školy nevhodným a nevybíravým způsobem důrazně vyzýval, ať odejde, že před ním nic říkat nebude. Policejním orgánem bylo nezletilému naznačeno, že způsobem, jak se chová, dospěje tomu, že výslech bude proveden na policejní stanici. Tohoto se zřejmě zalekl a začal se postupně zklidňovat. Bylo důležité získat nad nezletilým psychologickou převahu, jelikož dle sdělení přítomného pedagoga nerespektování pedagogických pracovníků a autorit u něj bylo běžným jevem vyplývajícím z rodinného prostředí. Bylo zjištěno, že nezletilý nemá žádné konkrétní cíle, autority pro něho nic neznamenají a tyto neuznává. Jediné z čeho má strach je ústavní výchova. Výslech byl prováděn přímo na škole, kdy nezletilému byly pokládány otázky v souvislosti s poškozenými bratry. Spáchání jakéhokoliv skutku odmítal. Byl tedy sepisován podrobný časový snímek dne, kdy mělo dojít k předmětné události. Vzhledem k tomu, že se nezletilý pomalu zaplétal do svých lží a často měnil výpovědi, bylo zjevné, že se tohoto skutku jistě dopustil, což postupem času začal uznávat i on. Nepotvrdil přímo, že se skutku dopustil, ale jen, že byl na místě a dělal to někdo jiný. Ke konci výslechu, který trval cca 20 minut si začal náhle stěžovat na úpornou bolest hlavy a břicha a žádal lékaře. Přítomný pedagog taktně naznačil, že se jedná u vyslýchaného o standardní jednání. Vzhledem k tomu, že výslech byl již

prakticky u konce a nebylo třeba jej doplňovat, byl ukončen. Když to bylo podezřelému sděleno, začal se bleskově uzdravovat.

V této souvislosti bylo nutno provést i výslech osob-svědků, které byly přítomny protiprávního jednání. Byly vyslechnuty osoby z blízkého okolí všech třech aktérů. Bylo zvoleno šetření na základní škole v rámci - vysvětlení jemuž byla po celou dobu přítomna výchovná poradkyně. Šetření probíhalo formou rozhovoru ve sborovně školy. Nezletilý po vzájemném představení byl poučen a obeznámen s věcí, ke které má vypovídat. Po počátečním prvotním zděšení dítěte se vždy jevilo jako vhodné zeptat se ho na jednoduché otázky související s právě probíhající konkrétní výukou, na obecné informace o jeho školní docházce a zálibách. Po částečném odlehčení tématu bylo pozvolna přecházeno k tématu šetření. Vždy před výslechem konkrétní osoby byl alespoň náhledově a informativně z katalogových listů žáků nebo výchovné poradkyně zjištěn přibližný charakter dotazovaného a jeho vztah k ostatním osobám. Děti s těmito výpověďmi neměly významnější problém. Z jejich postupných reakcí bylo patrné, že věci byli přítomni, záležitost se jich přímo netýká, a tedy není důvod k zastírání skutečných okolností.

Řešení případu a zhodnocení

Vzhledem k tomu, že nebylo pochybností, že se nezletilý skutku opravdu dopustil, což dokazovaly i jiné zjištěné okolnosti, byla věc odložena dle ust. § 159a odst. 2 tr. řádu, s odkazem na § 11 odst. 1 tr. řádu. Nezletilému byl uložen dohled probačního úředníka.

V tomto případě byla velmi vhodná přítomnost třídního učitele u výslechu dětí. Ten vzhledem k dobré znalosti všech vyslýchaných chlapců, dovedl přesně popsat a předvídat jejich reakce a chování. Pro jednotlivé výslechy bylo přínosné okamžitě reagovat na různé excesy ze strany dětí a na tyto okamžitě reagovat. Cílem u poškozených bylo zjistit, zdali si uvedenou skutečnost nemohli vymyslet, či jestli se jí neúčastnili dobrovolně, případně ji sami nezosnovali. Podezřelý byl pak vzhledem ke svému postoji citlivě znejišťován, aby si sám uvědomil, že skutečnosti, které uvádí, jsou lživé, což později pochopil. Samotný skutek však z principu nedoznal. Z jeho zjištěných rozporů v jeho výpovědi a uvedených skutečnostech, však byla jeho přítomnost na místě a protiprávní jednání potvrzeno.

U podezřelých tato přítomnost evokovala stav, kdy zjistili, že nemají žádnou oporu či zastání v případech, že by úmyslně lhali, což by za přítomnosti rodičů u výslechu, či

pracovníka OSPOD neznalého konkrétních reakcí dítěte nebylo možné. Policie tedy měla poměrně snadnou práci, protože podezření utvrzovaly i jiné důkazní materiály zajištěné na místě činu a mimo jiné i záběry z bezpečnostních kamer. Tento případ spadal mezi méně závažné a jednodušší případy. Neznamená to ovšem, že by byl ze strany policejního orgánu šetřen s menší intenzitou a nasazením než případy jiné.

V uvedeném případě bylo vůči poškozeným postupováno správně. Policejní orgán nebral na zřetel „špatnou pověst“ chlapců a takto jim bylo naznačeno, že jejich výpověď je brána jako hodnověrná. Výslech byl proveden v jejich známém prostředí a tudíž jako oběti nebyli dále vystavováni dalšímu negativnímu prožitku. S podezřelými a svědky bylo taktéž hovořeno ve škole.

Výhoda domácího prostředí, za což lze školu z pohledu žáka vyslýchaného policií považovat, se podepsala na jejich vysokém sebevědomí. Pakliže by byl podezřelý a svědci vyslýcháni na policejní služebně, je předpoklad, že by se podezřelý ke skutku doznal v plné míře, bez většího úsilí vyslychajícího. Svědci by zřejmě vypovídali taktéž jinak. K danému úkonu by však museli být konkrétní aktéři předvoláni. Takový postup by byl z kriminalisticko taktického a psychologického hlediska kontraproduktivní.

8.3 Případ 3, Simona (1999), zločin pohlavní zneužívání (§ 187/1 zákona č. 40/2009 Sb.)

„Na základě oznámení MUDr. B. R. odborné ženské lékařky zaslaného na Městský úřad Oddělení právní ochrany dětí v Kroměříži vzniklo důvodné podezření, že se v přesně nezjištěné době a na nezjištěném místě dosud neustanovený pachatel dopustil soulože na nezletilé Simoně V, narozené 1999, trvale bytem Holešov, čímž vykonal soulož s dítětem mladším patnácti let nebo je jiným způsobem pohlavně zneužil“ (Policie České republiky, 2011).

V daném případě bylo nejprve provedeno operativní šetření směrem k rodině poškozené dívky a samotné Simoně V. Bylo nutno zjistit její aktuální psychický stav. Lékařské vyšetření bylo náhodné, vzhledem ke zdravotním problémům, které u ní nastaly. Lékařka nevykloučila v souvislosti s poškozením hymenu pohlavní styk. Po zjištění potřebných informací byla dívka přes svou rodinu - matku předvolána k výslechu. Bylo zjištěno, že se jedná o nezletilou dívku, zdravou, fyzicky vyspělou. Navštěvuje základní školu, v kolektivu je oblíbená,

bezproblémová. Dokáže se prosadit. Pochází z úplné rodiny, finančně zajištěné. Rodina nepřišla v minulé době do kontaktu s kriminálním jednáním. Všechny informace byly ověřeny diskrétně.

Přístup policie k dítěti

Bylo zjištěno, že o prožité události dívka nechce mluvit a odmítla vše sdělit i sociální pracovníci. Bylo tedy nutné zvolit vhodnou taktiku provedeního výslechu. Výslech byl zahájen a prováděn v místnosti přes jednocestné sklo. V místnosti seděl policista a policistka. V další místnosti obligatorní osoby. Dívka byla upozorněna, že výslech bude nahráván a bude sepsán protokol. Dívce očividně vadila přítomnost muže. Po sepsání první strany protokolu, jsem „diskrétně odešel“ s tím, že nechám dívky, ať si popovídají. Nezletilá se po nějaké době kolegyni otevřela, že sice nechtěla, ale raději jí vše poví, než se ten chlap vrátí zpět. Výslech proběhl během 40 minut, kdy nezletilá vypovídala spontánně a otevřeně. Bylo zjevné, že se poškozená potřebovala ventilovat.

Největší problém byl, ten, že se matce styděla uvést, že pohlavní styk, který měla, byl dobrovolný a oboustranně chtěný. Problém byl ten, že chlapec, se kterým měla pohlavní styk, byl její blízký kamarád. Stále spolu mají vztah a ona neví, co si počít aby ho nezavřeli, protože už má patnáct let. Výslech byl veden ve velmi příjemné atmosféře a bylo vidět, že dívce se na konci výslechu ulevilo. Z provedeního úkonu byl pořízen videozáznam a posléze přepis v obsahu 12 listů.

Jako pachatel tohoto skutku byl ustanoven mladistvý Pavel. U., narozený 1997. K pohlavnímu styku došlo v době, kdy měl 14 let. Věc kvalifikována jako čin jinak trestný. Přesto bylo nutno podezřelého vyslechnout.

Podezřelý byl předvolán osobně a fyzicky na služebnu. Vzhledem k tomu, že bylo nutno vyzumět zákonného zástupce, byla tato skutečnost sdělena otci, který se na místě nacházel takéž. Samotný výslech byl proveden na služebně kriminální policie v Kroměříži za přítomnosti policisty a pracovníka OSPOD – muže. Podezřelý se dostavil, a zpočátku intenzivně zapíral a popíral i to, že se s poškozenou vůbec zná. Bylo tedy použito sociální sítě Facebook a prokázáno, že dívku měl podezřelý uloženou v nejbližších přátelích. Dále se zde nacházeli fotografie dívky a ona prezentována jako jeho přítelkyně. Byla mu opětovně připomenuta povinnost hovořit pravdu s tím, že má sdělit vše jak ke skutku došlo. Podezřelý začal opětovně zapírat, kdy po chvíli se rozplakal a řekl, že mu otec zakázal cokoliv povědět.

Postupným rozebíráním situace a všech okolností začal nezletilý uvádět skutečnosti a postupně se dobírat podstaty věci. Občas se zadrhl, měl problém s názvoslovím konkrétních skutkových dějů. K samotnému činu se doznal a uvedl skutečnosti, o kterých mohl vědět pouze on či partnerka. Bylo bez jakýchkoliv pochybností zjištěno, že skutku se dopustil on. Výslech byl tedy patřičně protokolárně zadokumentován.

Později bylo otci vysvětleno jeho chybné jednání, které odůvodnil tím, že nechtěl dělat synovi problémy ve škole.

Řešení případu a zhodnocení

Vzhledem k tomu, že v době spáchání skutku nebylo oběma protagonistům 15 let, pohlavní styk byl dobrovolný a oboustranný a společenská škodlivost nepatrná, byla věc odložena dle ust. § 159a odst. 1 trestního řádu s tím, že se nejednalo o čin jinak trestný. O prověřování případu byl ze zákona informován místně příslušný Orgán sociálně právní ochrany dětí, což pro obě děti z trestně právního hlediska prakticky nic neznamena.

Postup vůči dívce byl zvolen takový, aby k jejímu výslechu bylo přistupováno co nejvíce citlivě. Jednalo se o citelný zásah do její intimity a do poslední chvíle nebylo vůbec jisté, jestli šlo o dobrovolný pohlavní styk ze strany jejího známého, či o stejné jednání, avšak ze strany neznámého pachatele, který si mohl pohlavní styk na poškozené vynutit násilím. Z uvedeného důvodu byl tedy její výslech zaznamenáván a procesně prováděn tak, aby nemusel být opakován, to znamená výslech svědka a jako neodkladný a neopakovatelný úkon dle § 102 odst. 1, § 158a z. č. 141/1961 Sb.

Má přítomnost u počátku tohoto výslechu byla zvolena z taktického a psychologického důvodu, proto, aby dívka cítila jisté napětí, které pak mohlo být eliminováno, což se pak v dané věci jevílo jako správné řešení. Dívka celou dobu tajila skutečnosti z důvodů, aby ochránila svého přítele, o kterého měla strach. Celkový tlak ze všech stran, který na ní působil v předchozí době, byl značný.

V souvislosti s výslechem podezřelého byla zvolena alternativa výslechu na služebně. Již, když byl podezřelý předvoláván, působil sebejistě, stejně tak jako jeho otec. Vzhledem k výslechu ohledně jeho sexuality byl zvolen přístup v opačném způsobu jako u poškozené. Otec se sice domáhal přítomnosti u výslechu svého syna, ale bylo mu vysvětleno, že jeho přítomnost není žádoucí a což po jisté době, ač nerad pochopil. Bohužel, kdyby trval na své přítomnosti stále, výslech by jistě dopadl jinak.

Podezřelému byla po předchozím poučení dána možnost k celé věci se vyjádřit. Zpočátku zapíral. Byly mu předestřeny důkazy a postupně byl konfrontován se zjištěnými okolnostmi. Byl zvolen rodičovský přístup k podezřelému. Vzhledem k možnému ovlivnění ze strany jeho otce bylo s touto verzí pracováno, což se později ukázalo jako hlavní důvod jeho negativního přístupu. Vzhledem k tomu, že k výsledku podezřelého došlo bezprostředně po výsledku poškozené, nemohlo být provedeno šetření k osobě chlapce a s těmito informacemi pracovat.

V dané věci policejní orgán postupoval procesně správně. Taktéž kriminalisticko taktické, psychologické a pedagogické hledisko bylo zvoleno správně. Jak poškozená, tak podezřelý vypovídali, vše co jim bylo o skutku známo. Cíl – získání relevantních informací byl splněn. V tomto případě a dalších podobných, by bylo vhodné vyslýchat poškozeného přímo v intencích § 102, § 158a z. č. 141/1961 Sb., což je výslech svědka, provedený jako neodkladný a neopakovatelný úkon. V takovém případě by již nemusela být dívka vyslýchána, i když by se předmětná věc projednávala soudně v rámci hlavního líčení.

8.4 Případ 4, Sabina (1997), trestný čin týrání svěřené osoby (215/1,2b z. č. 140/1961 účinného do 31. 12. 2009)

„Provedeným operativním šetřením dle § 158/1 z.č. 141/1961 S.,b bylo zjištěno, že od přesně nezjištěné doby nejméně však od 1 .1. 2010 do 26. 10. 2010 v Bystřici pod Hostýnem, má docházet k týrání nezletilé Sabiny R. narozené 1997 ze strany její nevlastní matky R. D. narozené 1973 a L . R. narozeného 1971 tak, že od rodičů dostává několikrát týdně za drobné prohřešky pravidelně výprask, většinou rukou nebo plácačkou, kdy opaskem jí bijí málokdy. Při posledním takovém výprasku bylo při lékařském vyšetření zjištěno zranění a to hematom na pravém boku 5 x 7 cm, na levém stehně 3 drobné hematomy, na předloktí levé ruky drobné hematomy a na paži hematom 3 x 5 cm, a dále na předloktí levé ruky a na stehně levé nohy četné povrchové exkoriace, kdy v souvislosti s tímto jednáním a konáním rodičů byla nezletilá 27.10. 2010 umístěna do Fondu ohrožených dětí (dále jen FOD) Klokánek“ (Policie České republiky, 2010).

Věc byla oznámena jako podezření, ze strany třídní učitelky konkrétní základní školy, která měla pocit, že něco není v pořádku. Takzvaný šestý smysl pro rozpoznání takových syndromů u dítěte a pedagogický cit je u pedagogických pracovníků velmi důležitý a v tomto případě velmi opodstatněný.

V dané věci bylo nejprve nutno zjistit základní informace. Nejdůležitějším pramenem byla třídní učitelka a nezletilá dívka. Třídní učitelka vypověděla, že si všimla již několikrát podivných zranění na nezletilé, které jí vždy malá zdůvodnila tak, že spadla, či si hrála s kamarády a podobně. Předchozího dne potkala nezletilou v šatně, jak plakala. Svěřila se jí, že jí nevlastní matka různě opakovaně a bezdůvodně trestá a způsobila jí zranění. Třídní učitelka neváhala a využila kontaktu přímo na specialisty na mládež z SKPV Kroměříž.

V dané věci byl kontaktován místně příslušný odbor SPOD s předpokladem možnosti návrhu okamžitého vyhotovení předběžného opatření ve smyslu Zákona o sociálně právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb. Dále byly zahájeny úkony trestního řízení pro podezření ze spáchání shora uvedeného trestného činu a byl podán návrh na Okresní státní zastupitelství v Kroměříži k provedení neodkladného a neopakovatelného úkonu – výsledku svědka osoby mladší 15 let. V dané věci byla důvodná obava, že by mohlo dojít k pokračování trestného činu a přímému ohrožení dítěte. Úkon byl naplánován na tentýž den na 14:00 hod. Výsledku se účastnil mimo jiné, soudce okresního soudu v Kroměříži, státní zástupce, dětský psycholog, oddělení SPOD a pedopsychiatr. Vzhledem k tomu, že práva dítěte a rodičů byla v kolizi se zájmy dítěte, byl téhož dne ustanoven opatrovník.

Přístup policie k dítěti

Ve 13:00 hod byla nezletilá vyzvednuta ze základní školy za přítomnosti třídního učitele, tedy osoby, kterou znala a měla k ní důvěru. V téže době byl zákonný zástupce – otec vyrozuměn uniformovanou policií o výsledku na policii a následně i se svou družkou předvolán na výslech v 18:00 hodin.

V 14:00 hod byl započat výslech, ze kterého byl pořizován videozáznam. V místnosti se nacházel s poškozenou nezletilou pouze policista a třídní učitelka. Ostatní osoby se nacházely ve vedlejší místnosti. Nejprve bylo nutno s nezletilou navázat kontakt. Zpočátku byla nedůvěřivá. Byl veden volný rozhovor se zaměřením na školu. V tomto okamžiku výborně sekundovala třídní učitelka. V první fázi výslech probíhal v naprosto opačném postavení. Nezletilá se ptala, co zde dělá, jak zde dlouho bude, proč tu vlastně je a měla mnoho dalších podobných otázek. Výslech jsem směřoval, v tom smyslu, že jsem slyšel o nějakém jejím problému. Nejprve trvala na tom, že problém nemá. Použil jsem otázku mé kolegyně a zeptal se jí, co by si přála, kdyby měla prsten princezny Arabely? Odpověděla, že by chtěla odejít někam pryč, aby se nemusel vracet domů. Postupně jsem se opatrně doptával z jakého

důvodu. Uváděla postupně skutečnosti, které nasvědčovaly symptomům projevu CAN a akomodačnímu syndromu, kdy svou přítomnost a výpověď, kterou musí činit, dávala za vinu sobě. Postupně se protiprávní jednání ze strany otce a jeho družky potvrzovalo. Dívka postupně uváděla detailní okolnosti jednotlivého trestání ze strany matky - družky a jejího otce. Se smyslem pro detail popisovala jednotlivé tresty, které musela absolvovat a přesně uváděla podobné okolnosti, které se shodně v celkovém jednání otce a jeho družky vyskytovaly. Co přesně nemohla uvést, předvedla formou hry přímo v místnosti.

Výslech byl ze strany psychologky a psychiatra vyhodnocen jako hodnověrný a později se znaleckým posudkem potvrdila přítomnost akomodačního syndromu, a syndromu CAN. V této souvislosti byla nezletilá téhož dne umístěna předběžným opatřením do FOD Klokánek. Otec a jeho družka byli vyslechnuti a obviněni z uvedeného zločinu. Věc byla ukončena pravomocným rozsudkem soudu, kdy otec nezletilé a jeho družka byli uznáni vinnými.

Řešení případu a zhodnocení

V dané věci je velmi vhodné uvést, že časové údobí od oznámení věci třídní učitelkou až po sdělení obvinění trvalo pouhých 16 hodin, kdy byla i maximálně omezena možnost sekundární viktimizace nezletilé. To prakticky znamená jeden den v životě poškozené, která byla v kontaktu s policií celkem 3 hodiny. To je veškerá doba, kterou musela nezletilá absolvovat, bez následných opakovaných výslechů. Tento případ je příkladem, jak by měla v praxi vypadat práce s dětmi, zejména obětmi násilných trestných činů. Během prováděného výslechu byla dále pořizována detailní fotodokumentace zranění zaznamenaných na poškozené dívce a korespondujících s lékařskou zprávou, což dívka brala jako zábavu. Celý výslech byl později i vzhledem k závažnosti situace mezi vyslýchanou a vyslýchajícím veden veselou a hravou formou. Dívka měla občas vyjadřovací problémy v souvislosti s popsáním konkrétních úkonů, které musela na příkaz podezřelých provádět. Snadno je ale prakticky předváděla na mé osobě, kdy mě dokonale vedla do pozic, ve kterých se kdy nacházela a požadovala úkony, které musela sama provádět.

Důležitým důkazním prostředkem byl i pořízený videozáznam, který přispěl k tomu, že postačil k rozhodnutí soudce Okresního soudu a uznání podezřelých vinnými.

8.5 Případ 5, poškozená Jana (1996), zločin pohlavní zneužití (§ 187/1 z. č. 40/2009 Sb.)

„Na základě zprávy z FOD Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Klokánek Kroměříž bylo zjištěno, že dne 13. 10. 2010 zde byla přijata nezletilá Jana K., narozená 1996, kterou zde přivedla na její žádost vlastní matka. Dále bylo zjištěno, že nezl. Jana K. se dne 03. 12. 2010 podrobila gynekologické prohlídce, kde bylo potvrzeno její těhotenství. Jak dále vyplývá ze zprávy FOD Klokánek Kroměříž nezletilá uvedla, že měla dobrovolný pohlavní styk se svým kamarádem O. C. nar. 1989, který je tímto podezřelý ze spáchání zločinu pohlavního zneužití“ (Policie České republiky, 2011).

V rámci nadstandardní spolupráce policejních specialistů Policie České republiky Územního odboru v Kroměříži, s FOD Klokánek Kroměříž bylo zjištěno, že policii známá osoba - P. K, přivedla do zařízení svou dceru - nezletilou Janu K. Již v minulé době se tato rodina nacházela v zájmu policie, protože matka se stala obětí domácího násilí. Ač jí byla nabízena pomoc vůči svému druhovi, odmítala jakkoliv vypovídat. V rodině se taktéž objevil abúzus alkoholických nápojů a bylo zjištěno i zanedbávání 4 dalších nezletilých dětí, které se v rodině nacházely. Nejmladšímu bylo 6 měsíců a nejstarší Janě 14 let. Z její strany se v minulé době množily útoky z domova. Matce bylo celkem 3 x sděleno obvinění z přečinu ohrožování výchovy dítěte, kdy však byla pokaždé odsouzena k podmíněným trestům.

Nezletilá se doma prakticky vůbec nezdržovala. Pobývala u svých kamarádek a kamarádů. Finanční problémy řešila, tím, že poskytovala sexuální služby za úplatu. Základní školu navštěvovala sporadicky. Měla mnoho kázeňských problémů a prospěchově neprosplávala. Ve škole se objevilo i vyloučení z třídního kolektivu z důvodu špatné hygieny nezletilé a informací o jejím sexuálním životě. Matka tušila, co dcera provádí, ale nijak to neřešila s tím, že ji dcera stejně nijak neposlouchá. Do zařízení ji na svou žádost přivedla proto, že si s ní již nevěděla rady.

Případ 5, podezřelá Jana (1996), čin jinak trestný křivé obvinění (§ 345/2 z. č. 40/2009 Sb.)

„Nezletilá Jana K. narozená 1996 opakovaně ve dnech 1. 3. 2011 a 26. 4. 2011 po řádném poučení policejním orgánem vypověděla, že měla dobrovolný pohlavní styk s O. C. narozeným 1989, kdy dále uvedla, že otěhotněla a její těhotenství bylo uměle přerušeno. Dne 24 .5. 2011 jako svědek uvedla, že si vše vymyslela a s O. C. pohlavní styk neměla. Proti O. C. bylo dne 3. 5. 2011 zahájeno trestní stíhání pro zločin pohlavní zneužití podle § 187/1 t.r. zákoníku, které bylo dne 31.6.2011 rozhodnutím příslušného Okresního státního zastupitelství, v souladu s § 172/1a) trestního řádu, zastaveno“ (Policie České republiky, 2011).

Tento případ byl již smutnou dohrou předchozího prověřování, kdy dívka byla vyslechnuta pouze formálně, ale v procesním postavení podezřelé ze spáchání činu jinak trestného. Využila svého práva a k předmětné věci odmítla vypovídat. Mimo protokol uvedla, že hlavním důvodem byl odchod z domova, a problematické soužití její matky s druhem. Poskytla informace, které měly informativní charakter o situaci v rodině. Informace však z procesního hlediska byly naprosto nepoužitelné. Důležitou roli hrál i ten fakt, že vůči příslušníkům policie cítila důvěru, protože v předchozím řešení vzniklých problémů mezi její matkou a druhem vždy couvla její matka a dceru se snažila přesvědčit, aby nevypovídala.

V souvislosti s touto rodinou je zde uveden jasný příklad totálního selhání rodiny a celkové státní koncepce ponechání dětí v rodině. Tato dívka i její mladší sourozenci, totiž přebírají jako vzory chování své matky jejího druha, chabé hygienické návyky sklony ke zkreslování faktů. I když dle sdělení zpráv základních škol jsou ostatní děti intelektově v úrovni svého věku, nepodnětné rodinné prostředí a nezájem rodičů se na jejich vývoji negativně podepisuje.

Přístup policie k dítěti

Dívka byla policií již vyslýchána několikrát. Vyslýchající policisty dobře zná. Z uvedeného důvodu byl proveden výslech svědka – osoby mladší 15 let přímo na policejní služebně. Dívka se na plánovaný výslech dostavila sama bez matky, která ji poslala s tím, že jde o klasický a standardní výslech, u kterého stejně nemusí být. Výslechu byl přítomen policista, policistka a pracovnice OSPOD. Již při prvním kontaktu se dívka chovala velmi

otevřeně a byla prostá jakýchkoliv obav. Byl zvolen postup, kdy dívce bylo naznačeno, že se s ní bude jednat jako s osobou dospělou a výslech bude veden s oboustranným respektem.

Při přijímacím vyšetření provedené dětskou psycholožkou FOD Klokánek vyplynulo, že dívka je citově deprimovaná, bez jakéhokoliv smyslu života a plánů do budoucna. Počaté dítě nechce, protože matka jí říkala, že si nebude kazit život. Proto byla provedena miniinterrupce.

Dívce takový způsob výslechu imponoval. Byla ráda, že je s ní jednáno jako s dospělým. Dívka hovořila otevřeně, nic neskrývala, nebylo na ni nutno nijak mimořádně působit. Při sepisování formálního protokolu dívka dále spontánně uvedla, že měla mimo jiných sexuálních zážitků i pohlavní styk s O. C., který byl dobrovolný a při kterém otěhotněla. Přesné datum neví, bylo jich více a ona si to nepamatuje. Ochotně a podrobně na otázky odpovídala i vyslýchajícímu – muži. Občas, se objevily známky koketního chování. Miniinterrupci nebrala jako závažnější problém. Ochotně popisovala jednotlivé pohlavní styky s podivuhodnou přesností. Uváděla, že otcem může být jedině O. C. Byť byla předem poučena o tom, že nemůže lhát, trvala na svém. Jako důvod, proč měla styk s O. C. uvedla, že se mají rádi, chtějí spolu dále žít. Jelikož při svém výslechu působila nedůvěryhodně, byl učiněn i dotaz, zdali se nejedná o účelové jednání s tím, že chce odejít z dosavadního bydliště. Toto její osobou nebylo potvrzeno, i když z předchozího šetření bylo známo, že své partnery často střídá a snaha odejít z domu u ní evidentní.

Druhý dne byl vyslechnut i O. C., který jakýkoliv pohlavní styk s Janou K. v plné míře popřel a označil vše za výmysl.

Policejní orgán navrhoval znalecký posudek na Janu K. z důvodu posouzení její osobnosti a hodnověrnosti, kdy však na pokyn Okresního státního zastupitelství bylo podezřelému O. C., sděleno obvinění bez znaleckého posudku.

Po 14 dnech byla nezletilá opětovně vyslechnuta jako svědek za přítomnosti advokáta obviněného O. C. Tento výslech byl proveden přes jednocestné zrcadlo a veden formou volného rozhovoru. Nezletilá opětovně potvrdila pohlavní styk s O. C., podrobně vylíčila všechny pohlavní styky, které s ním měla mít. Z chování nezletilé u výslechu, z jejich verbálních a nonverbálních gest bylo patrné, že líčení podrobností je pro ni velmi živé a nemá problém s touto prezentací. Ráda hovořila o detailech. Jistou roli hrál fakt, že se neustále dívala do zrcadla, kdy věděla, že zde se nachází větší počet osob. V poslední části výslechu uvedla, že sice spolu s obviněným již nejsou, ale je ráda, že se nemusí vrátit domů. (Stále byla v umístění FOD Klokánek.) Dětská psycholožka vyhodnotila výslech nezletilé jako

nevěrohodný z důvodu možné fabulace a extrovertního chování. Z uvedeného důvodu byl nařízen znalecký posudek za účelem posouzení osobnosti a hodnověrnosti nezletilé.

Týden po tomto výsledku se nezletilá vrátila zpět do rodiny a následující den přišla se sestrou obviněného O. C, s tím, že chce učinit výpověď. Do protokolu později uvedla, že si celou věc s počítím dítěte O. C. vymyslela. Styk s ním nikdy neměla a osobu, se kterou otěhotněla, nemůže uvést, protože si jí není jista. Byla prověřována i skutečnost, že mohla být ke své výpovědi přinucena, a že je někým ovlivněna. Toto, však prokázáno nebylo. Hovořil jsem s ní já i kolegyně, jak důvěrně, tak i takzvaně mimo protokol, ale bez výsledku. Psychologické působení bylo zbytečné. Dívka argumentovala nesmyslnými výmluvami. Ze znaleckého posudku později vyplynulo, že nezletilá mění své výpovědi podle situace a tak ,aby jí momentálně vyhovovaly.

Z důvodu, že nebylo prokázáno, že by se tohoto skutku dopustil obviněný, bylo trestní stíhání ze strany Okresního státního zastupitelství zastaveno.

Výtah ze znaleckého posudku na Janu K.

Intelligence nezletilé je v pásmu slaboduchosti, její paměť se pohybuje na dolní hranici normy, v nadlimitních úkolech se vyskytují konfabulace. Kvalita vnímání dívky je rovněž pod hranicí normy, vnímání je celostní, rigidní a velmi nepřesné. Úroveň její současné sociální inteligence a chápání sociálních vztahů jsou podprůměrné.

Osobnost je typ ambiekvální, senzitivita je spíše snížena. Tato skutečnost spolu se zvýšenou impulzivitou a schizoidií a s patologickým přístupem k morálnímu hodnocení tvoří typický obraz anomálního vývoje osobnosti.

Věrohodnost výpovědi nezletilé je snížena jak z hlediska všeobecné spolehlivosti výpovědi, tak z hlediska specifické spolehlivosti. Dívka své výpovědi účelově mění podle vlastního momentálního uvážení, v odpovědích se objevují jak latence, uhýbání s odpovědí, nelogická odůvodnění a jiné suspektní znaky, tak vyslovené konfabulace.

Svědčyně své výpovědi účelově mění podle svého uvážení i podle okamžité nálady, některé odpovědi si odporují, v jiných se vyskytují jasné konfabulace.

I při svém sníženém intelektu je svědkyně schopna rozumově chápat důsledky svých činů. Její morální hodnocení je však změněno – ne na úroveň mladšího věku, nýbrž směrem k patologii v souladu s anomálním vývojem osobnosti dívky.

Řešení případu a vyhodnocení

Policejní orgán doporučoval znalecké zkoumání již v počátku celého prověřování, kdy tomuto nebylo vyhověno. Již z minulých zkušeností policistů bylo o dívce známo, že jí nedělá problém pozměňovat skutečnosti ve svůj prospěch. Zároveň však pro pachatele znamenala nedůvěryhodného svědka, který mohl kalkulovat s tím, že by v případě, že by věc vyšla jakkoliv najevo, nikdo poškozené neuvěřil. Dívka působila až nezdravým sebevědomým dojmem a operativním šetřením bylo zjištěno, že o pohlavním styku s O. C. existují pochybnosti.

Na základě lékařské zprávy nebylo pochyb, že dívka již není panna, avšak nebylo prokázáno, že by k defloraci došlo jiným jednáním či prostřednictvím pohlavního styku s konkrétní osobou. Vzhledem k tomu, že dívčina výpověď nebyla hodnověrná, pachatelé své skutky popírali, nastala důkazní nouze a všechny případy, kdy nezletilá vystupovala jako poškozená, byly odloženy dle ust. § 159a odst. 1 tr. řádu. Všechny z důvodu její nedůvěryhodnosti.

I když se jednalo o dívku, která dětství prakticky nepoznala, ve své rodině se starala o mladší sourozence. Jejím hlavním motivem bylo co nejrychleji se dostat z domova. Bylo k ní na základě získaných praktických zkušeností přistupováno rámci rovného postavení. Bylo nutné brát na zřetel i její způsob vydělávání finančních prostředků, pro které používala sama sebe. V případě, že by policista vystupoval jako rodič, či působil direktivně, došlo by bezpochyby k jejímu zablokování a dívka by přešla do opozice. Stejně tak, jak se chovala k matce, pedagogům a sociální pracovníci. Dívka byla během krátké doby vyslýchána jak v postavení poškozeného tak i podezřelého.

Znaleckým posudkem bylo tedy potvrzeno, že v předchozích uvedených skutcích vypovídala nezletilá Jana K. podle svých momentálních potřeb tak, aby ze situace profitovala a důsledky svého jednání si spíše uvědomit nechtěla.

Policisté zvolili vhodný postup jejího výslechu. Dívka bezproblémově komunikovala. Byť v tomto případě panovalo ze strany policejního orgánu přesvědčení, že dívka nehovoří pravdu, znalecký posudek nebyl vyhotoven. Osobnostní rysy dívky již byly narušeny, ale toto nebylo znalecky potvrzeno. Do této doby bylo nutno považovat její výpověď za věrohodnou.

8.6 Příklad 6, Miluška (1998), zločin pohlavní zneužití, výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií (§ 187/1, § 192/1,2,3b) z. č. 40/2009 Sb.)

„ V přesně nezjištěnou dobu, s největší pravděpodobností v období od 15. 5. do 20. 5. 2011, dosud neznámý pachatel vydávající se za policistu po předchozí dohodě prostřednictvím sociální sítě "lidé.cz", přijel na smlouvanou schůzku do obce Holešov, kde do vozidla naložil nezletilou Miluškou M., nar. 1998, odjel s ní za obec Količín, kde v tomto vozidle na zadním sedadle vykonal na nezletilé soulož, a následně ji přiměl k orálnímu sexu. Poté nezletilou odvezl zpět do obce Holešov s upozorněním, aby o tomto nikomu neříkala. Na další pozdější pokusy o kontakt pachatele s nezletilou, prostřednictvím sociální sítě, nezletilá již nereagovala. Při orálním sexu si pachatel vše natáčel na mobilní telefon, kdy se nahrávka dostala prostřednictvím jiných osob do rukou strýce nezletilé. Umístění nahrávky pachatelem cestou internetové sociální sítě je předmětem dalšího šetření. Nezletilá Miluška M. je menší drobné postavy, vzhledově dětský obličej, přes svůj věk fyzicky vyvinutá, avšak s dětskými rysy. Po 28 hodinách od zahájení šetření v této věci, byl pachatel zadržen“ (Policie České republiky, 2011).

Nezletilá dívka pochází z úplné, finančně zajištěné rodiny. Má dva sourozence – sestry. V rámci svého volného času se věnuje hlavně internetové komunikaci. Ve škole měla prospěch spíše podprůměrný, ale v kolektivu platila za sebejistou osobu, která se dokáže mezi ostatními prosadit. Mezi pedagogy byla spíše neoblíbená. Přestoupila z jiné základní školy kvůli kázeňským problémům s prvky šikany, ze které byla sama podezřelá. Vše bylo vyřízeno v rámci školy.

Rodiče si do osudného dne nebyli vědomi jakýchkoliv problémů s dcerou. Rodina užívala jeden stolní počítač.

Přístup policie k dítěti

Téhož dne byla vyslechnuta i nezletilá M. M. Při příchodu na policii stále působila sebevědomě. Po provedeném poučení pozvolna přiznala komunikaci přes Facebook, kdy však odmítala cokoli dalšího. Po náhledu fotografií z předmětného videa, připustila, pohlavní styk s tím, že vše bylo neplánované a rychlé. Výslech byl sepisován velmi detailně a prováděn jako

neodkladný a neopakovatelný úkon za přítomnosti potřebných osob, tak aby nemusel být opakován.

Dívka podrobně popisovala celou věc, podrobně si vybavovala den i hodinu, kdy k věci došlo. Vzpomněla si na typ a barvu vozidla, což přispělo k jeho další a následné identifikaci. Potvrdila i to, že při pohlavním styku, který byl pro ni prvním sexuálním zážitkem, pachatel vše zaznamenával na mobilní telefon. Uvedla přesné e-mailové adresy, na kterých byl pachatel kontaktní a jeho přezdívky. Po souhlasu zákonných zástupců bylo nahlédnuto do jejího profilu a E-mailu za účelem zadokumentování případné komunikace. Byly zajištěny fotografie osoby, kterou poškozená nezletilá označila jako pachatele. Pohlavní styk později charakterizovala jako něco, co již nechce znovu zažít. K samotnému výsledku bylo postupováno citlivě a byl prováděn osobou stejného pohlaví.

Výslech dívky byl pro ni traumatizujícím zážitkem, již proto, že se s událostí chlubila mezi svými vrstevníky, kteří jí však oproti jejímu očekávání a předpokládaného uznání dali najevo, že jí opovrhují. Její nejbližší kamarádka celou věc prozradila v jejím bydlišti i s internetovým odkazem. Poškozená byla nepříjemnou prožitou událostí konfrontována ze všech stran ve své obci a škole. Nebylo tedy překvapením, že o dané věci nechtěla více hovořit a na celou událost se snažila zapomenout. Před započítím výsledku bylo dívce nejprve nutno vysvětlit, že se podobná věc může stát komukoliv a že byla vlastně oklamána. V rámci svého postavení a situace byla požádána, aby policii pomohla. Nikdo o pachateli nic neví a jediná ona může zachránit případné další oběti. Vycházeli jsme ze zjištění, že dívka má ráda pozornost, která se vztahuje na ni a snažit se takovou možnost využít ke svému prospěchu. Dívka musela být nenápadně usměrňována, protože místy událost zveličovala. Uváděla informace, o kterých si myslela, že celou věc podtrhnou, ač se nezakládaly na pravdě. Byla hodně extrovertní a ráda na sebe upoutávala pozornost. Její vyjadřovací schopnosti však nebyly dobré. Výslech byl zaznamenán jak protokolárně, tak i videozáznamem. Celý výslech byl prováděn jako neodkladný a neopakovatelný úkon dle § 102 odst. 1, § 158a z. č. 141/1961 Sb. za účasti obligatorních osob. Nebylo jisté, že identita pachatele je opravdu jeho.

Na základě informací poskytnutých dívkou a dalších důkazních prostředků byl pachatel v brzké době vytypován a zadržen.

Bohužel na základě námítky obhájce obviněného s tím, že jejich strana neměla možnost klást poškozené otázky, bylo rozhodnuto, že výslech nezletilé bude muset proběhnout znovu. V odůvodnění byl uveden nálezný Vrchního soudu o zajištění práv obviněného s tím, že fyzický

a psychický stav dítěte není důvodem k provedení neodkladného a neopakovatelného úkonu.

Vzhledem ke skutečnosti, že policie musí jednat naprosto v intencích zákona, byl tento výslech proveden opakovaně za účasti všech původních osob, jako při výslechu prvním, pouze navíc s přítomností advokátky obviněného.

Celý výslech proběhl standardním postupem, kdy nezletilá byla dotazována ke stejným věcem, jako poprvé. Bylo jí nutno vysvětlit, proč je výslech prováděn opakovaně. Je nutno dodat, že v tomto případě nesmí být nezletilá konfrontována s předchozí výpovědí a tato jí nesmí být ani předestřena. Ke konci výslechu se obhájkyň obviněného odhodlala položit pouze jednu otázku, která v předmětné věci byla naprosto nepodstatná. Poté byl výslech ukončen.

Řešení případu a zhodnocení

V tomto případě bylo prezentováno jasné působení sekundární a terciární viktimizace, působené ze strany okolí a orgánů státní správy. Ze strany policejního orgánu byla zjevná snaha o provedení jednoho, procesně bezchybného úkonu, což se dle mého názoru podařilo. Z druhé strany do celé věci vstoupil advokát obviněného. Vzhledem k tomu, že by mohlo být právo podezřelého na obhajobu porušeno, musel být celý výslech proveden na základě pokynu Okresního státního zastupitelství znovu. Dlužno dodat, že prvotní výslech byl prováděn v době, kdy nebylo jisté, že pachatel bude ustanoven a jak dlouho bude ještě prověřování celé věci trvat. Opakovaný výslech byl proveden na základě žádosti obhájce podezřelého pouze proto, aby byl proveden nějaký úkon a podle mého názoru zcela zbytečně. U dívky bylo zjevné, že jí opakované oživování celé události působí potíže.

Zde uvádím i příklad terciární viktimizace. I když policie prováděla šetření v okolí dívky diskrétně setkávali jsme se s tím, že každý okamžitě věděl, v jaké záležitosti k nim přicházíme. Do doby, než se celá situace stala, neměla poškozená v okolí sebemenší problém. Po tom, jak se o předmětné věci dozvědělo její okolí, byla stigmatizována a označena nevybíravým způsobem. Zdůrazňuji, že se jednalo o oběť trestného činu, která měla co do činění se zkušeným pachatelem. S tímto předestřeným předsudkem muselo být při prověřování celé věci a samotném výslechu pracováno a vyslýchající se musel od této informace oprostit, protože bylo těžké získat jakékoliv pozitivní informace k poškozené.

Policejní orgán postupoval v intencích zákona, tak, aby co nejvíce „šetřil“ osobu dítěte na které se projevilo přímé jednání pachatele, tak i přístup okolí a v neposlední řadě. Byť lze namítat, že dívka mohla být vyslechnuta až po sdělení obvinění pachateli, musíme si uvědomit, že byla prvním pramenem a hlavním svědkem, protože pachatele znala a byla s ním v kontaktu. Policisté v dobré víře použili postup, který je procesně správný a v praxi do té doby osvědčený. Jelikož současná státní politika a právní systém nahrává spíše pachateli a ne oběti, bylo bohužel ze strany státu uplatněno další a podle mého názoru zbytečné „týrání oběti“ a byly upřednostněny zájmy pachatele.

9 Shrnutí praktické části, doporučení

V praktické části jsme na několika konkrétních případech ilustrovali velký rozdíl ve výsledku dítěte zneužívaného, týraného, či dítěte, které je podezřelé ze spáchání trestného činu či jiného protiprávního jednání. Pokaždé není nutno přímo zvolit postup nejprve formální. Podle reakcí vyslýchaného dítěte, či jeho okamžitého postoje je možno volit další vhodnou taktiku a strategii. Obecně ovšem lze základní postup v teoretické rovině shrnout do těchto fází.

Než bude s dítětem prováděn výslech, a to v jakémkoliv procesním postavení, zjistit jeho aktuální psychický a fyzický stav. Alespoň orientačně, nejlépe informacemi od pedagogů zjistit jeho rozumovou vyspělost, vyjadřovací schopnosti, chování a sociální příslušnost. Je dobré ujasnit si, zdali mu v souvislosti s případem vznikla újma a jakého charakteru a jak dlouho před samotným prováděným úkonem. Pakliže by dítě mohlo být podezřelé, či je již prokázáno, že se jedná o pachatele protiprávního jednání, je žádoucí zjistit, jakou roli mohl hrát a jaký důvod ho k páčání takového jednání vedl. Dále jsou důležité jeho vztahy s ostatními zainteresovanými osobami v případě. Musíme se pokusit předpovědět jeho reakce a chování při samotném výslechu. Pokud je to možné, je vhodné zvážit setkání s dítětem ještě před samotným výslechem v prostředí, které je mu známé.

Před samotným výslechem je nezbytné řádně nastudovat spisový materiál a sestavit si stručnou osnovu vedení výslechu. Vhodně volit místo výslechu, tak, aby z taktického hlediska poskytovalo výhodu vyslychajícímu. Znamená to, že když je podezřelé dítě vyslycháno doma za přítomnosti rodičů, zde pociťuje jistotu a v tomto stavu má tendenci úmyslně zkreslovat informace a fabulovat. Nezřídka se stává, že i rodiče často a nevhodně vstupují do dialogu mezi vyslychaným a vyslychajícím, což z psychologického hlediska je logické, avšak z psychologicko kriminalistického hlediska nežádoucí. Naopak není důvod dítě ještě více traumatizovat, a to v případech vysvětlení ve věci mravnostních a násilných vůči dítěti, kdy takový výslech před pedagogy či jinými dalšími osobami, které v další věci nebudou již vystupovat, je kontraproduktivní.

Před samotným výslechem, ať je jakýkoli, je důležité zajistit logistické zázemí, obligatorní osoby a důsledně dodržovat procesnost úkonu. Jakékoliv takové pochybení, může

zhatit celý průběh úkonu, který by pak musel být zbytečně opakován. Je důležité stanovit různé verze možnosti jeho výpovědi a pokusit se odhadnout jeho motivaci k výpovědi.

Při samotném výsledku vhodnou formou, zejména empatií, vstřícností a citlivostí navázat kontakt s dítětem. Seznámit ho se skutečnostmi z jakého důvodu s ním chce policie hovořit, co po něm bude požadovat a jaké postavení v tomto případě má. Informovat ho, že je vyslýchán s vědomím rodičů, pakliže byli informováni a v dané věci je toto zjištění ku prospěchu. Být trpělivý a pokládat takové otázky, kterým dítě rozumí a navázat vzájemný emocionální kontakt. Chovat se důstojně. Pokud možno je vhodné zvolit mírný úsměv, protože děti úsměv příznivě přijímají. Dodržovat oční kontakt s dítětem v průběhu celého výsledku. První část otázek volit tak, aby bylo pro dítě snadné je zodpovědět a vyvolat v něm pocit uspokojení. Dítě se ptát, zdali popisovanou událost samo vidělo, slyšelo a nebo, jakým způsobem jí bylo přítomno.

Vyvarovat se chybám ve vnímání, např. efektu prvního dojmu, sociálního stereotypu, apod. Používat jeho slangové výrazy a výrazy, které jsou charakteristické pro jeho věk. Pokud je třeba zjistit, co který výraz znamená, je důležité vyjasnit si s dítětem termíny, co daným výrazem míní. Dítě spíše ujišťovat o důvěře, kterou v něho vyslýchající má.

Vyvarovat se možnosti sugescí vůči dítěti. Kapiční a návodné otázky dítěti nepokládat. Snažit se odhadnout a vcítit do pocitu dítěte, avšak zachovat si vhodný odstup. Dávat mu očividně na vědomí, že ho neodsuzujeme, že se podobná věc může stát komukoliv. Dodávat mu odvahy a vhodně ho povzbudit. V případě pachatele či podezřelého dát jasně na vědomí, že má možnost volby a spolupracovat.

Výslech by neměl trvat déle jak 60 minut, zejména u dětí předškolního a mladšího školního věku, protože pozornost dítěte rychle opadá. (Petrová a kol., 2008).

Pokud dítě spolupracuje, v žádném případě výslech nepřerušovat. Pokud ovšem dítě stagnuje, či se zablokuje, je vhodné zvolit menší pauzu, kterou dítě využije ke svému občerstvení a vyslýchající k utříbení myšlenkových pochodů a přehodnocení další vhodné taktiky. Před pauzou je dobré dítěti položit pár jednodušších otázek, či otázek, které s prověřovanou věcí nesouvisí, s tím, že dítě odchází s pocitem součinnosti. V průběhu výsledku velmi pozorně pozorovat mimiku, gesta a celkové chování dítěte. Nebát se cíleně využít demonstračních pomůcek, a pokud není jiné možnosti, improvizovat. Vyvarovat se nebezpečí odpoutání pozornosti zejména u dětí mladšího školního věku. (Petrová a kol.

2008). V případě mravnostního skutku, zejména u dívek volit vyslýchajícího pokud možno stejného pohlaví.

Dítě musí mít možnost jak se k předmětné věci samostatně vyjádřit, tak odmítnout vypovídat. Nikdy nesmí být do své výpovědi nuceno. Má právo říci, nevím. Dítě je třeba vyslechnout pokud možno jednou a zejména u mravnostních a násilných skutků tak, aby nemusel být výslech opakován. (§ 102 odst. 1. z. č. 141/1961 Sb.).

Je velmi vhodné a žádoucí z každého výslechu, zejména svědka či oběti, pořizovat videozáznam a tento přiložit ke spisovému materiálu. Zároveň z výslechu pořídít opis, protože standardní protokol sepisovaný při konkrétním výslechu může obsahovat výrazy, které dítě nezná, a jsou charakteristické zejména policejnímu slangu.

Základním motivem při provádění výslechů je skutečnost, aby byl zákonným způsobem získán důkaz a na jeho základě odhalen, usvědčen a odsouzen pachatel kriminálního jednání. Je však nutné dodržovat zásadu maximální šetrnosti vůči dítěti, minimalizací sekundární viktimizace a takovým způsobem, aby takový výslech nemusel být v budoucnu opakován.

Při své práci vždy uplatňuji takový postup, že se snažím k dítěti chovat jako k vlastnímu, což mi bylo doporučeno ze strany starších a zkušenějších kolegů. Byť děti mohou složitě komunikovat, vzhledem ke své slovní zásobě, jsou velmi dobří pozorovatelé a dokáží při komunikaci vycítit z vyslýchaného jak negativní, tak i pozitivní náboj. Nikde jsem se v rámci své policejní praxe nesetkal s materiálem, či metodikou, kde je popsán univerzální a přesně stanovený postup výslechu dítěte v konkrétním věku. Podle mého názoru ani stanoven nebude.

Závěr

Z kriminalistického hlediska je tedy výslech jedním z nejčastěji prováděných procesních úkonů, kdy slouží jako stopa v trestním řízení. Samotný výslech je součástí i dalších procesních úkonů jako například rekognice, rekonstrukce, prověrka na místě, vyšetřovací pokus a jiných úkonů, uvedených v jednotlivých ustanoveních trestního řádu.

Existují obecná pravidla pro vedení výslechu, ale je běžné, že to, co platí na jednoho pachatele, se naprosto míjí účinkem u pachatele druhého. Stejnou věc registrujeme i u osob v procesním postavení svědka či poškozeného – oběti. Existují „mluvkové“, které je třeba při výslechu usměrňovat, ale i typy, ze kterých bez vhodného působení ze strany vyslýchajícího by nebyly zjištěny prakticky žádné relevantní informace. Je tedy nutno na počátku, ale i zejména v průběhu výslechu, sledovat chování vyslýchávaného a operativně a aktivně se k tomuto přizpůsobovat a volit nejlepší způsob přístupu. Musíme si uvědomit, z jakého důvodu je dítě vyslýcháno a v tomto duchu k samotnému výslechu přistupovat.

Z psychologického, pedagogického a zejména kriminalistického hlediska je nevhodnější přistupovat k výslechu dítěte komplexně. Dětský subjekt se může v souvislosti s jednotlivými výslechy nacházet v různém procesním postavení. Důležité je sestavit jednoduchý a snadný postup taktiky výslechu dítěte, tak, aby jeho osobnost byla co nejvíce šetřena. To znamená nepříjemný zážitek oživit pouze jednou a za konkrétně daných procesně právních podmínek, tak, aby mohl být použit jako důkaz při zjišťování skutečného stavu prověřovaných a vyšetřovaných věcí.

V souvislosti s teoretickou částí mé bakalářské práce byly vysvětleny hlavní pojmy zkoumaného problému, stanoven pojem dítěte a rozdělení do základních věkových kategorií z procesního hlediska. Bylo zde popsáno protiprávní jednání dětí a jednotlivá postavení, při kterých se může dostat dítě do kontaktu s policií v souvislosti s protiprávním jednáním. Definoval jsem specifickou úlohu dětského svědka, poškozeného, a pachatele, charakterizoval pojem obětí trestného činu a zejména popsal jejich práva a ochranu.

Obecně jsem popsal přístup Policie České republiky na úrovni územního odboru, se zaměřením na specialisty, kteří se problematikou mládeže zabývají. V kontextu s výslechy dětí zmiňuji viktimizaci v obecné rovině a postup policejního orgánu a orgánů v souvislosti s trestním řízením.

Srovnal jsem výslech dospělé osoby a výslech dítěte se zaměřením na specifické aspekty výslechu dítěte, jako samostatného subjektu z pohledu kriminalistické taktiky, psychologického působení a zákonného postupu. Popisuji možné reakce dítěte a hodnotím přítomnost povinných osob a rodičů u výslechu dítěte. Zmiňuji a představuji i problémové techniky výslechu dětí, představuji speciální výslechové místnosti a užití demonstračních pomůcek.

V teoretické části bakalářské práce byly splněny vytyčené cíle z pohledu na náhled přístupu k dětem, jako subjektům trestního řízení. Zejména s přihlédnutím na aspekty jejich výslechů v různém procesním postavení jako poškozených, svědků a podezřelých a aplikaci odborných poznatků získaných v souvislosti se studiem.

Ve druhé, praktické části bakalářské práce jsem představil různorodé příklady výslechů dětí v různém procesním postavení v rámci své praxe a výkonu zaměstnání u Policie České republiky. Jednotlivé výslechy jsem vyhodnotil a porovnal s přihlédnutím na aspekty jednotlivých procesních postavení dětí. Představil jsem standardní, ale i problémový způsob výslechu dítěte, improvizaci v praxi a použití demonstračních pomůcek či svépomocných modelů.

S osobami uvedenými v kasuistikách jsem se setkal osobně a na výsleších jsem se podílel nebo je sám vedl. Pozoroval jsem jejich chování, vyhodnocoval jejich reakce a reagoval na jejich jednání. Teoretické zkušenosti získané studiem na pedagogické fakultě, v jednotlivých Instrukčně metodických zaměstnáních organizovaných Policií České republiky, ale i studiem jiných zdrojů jsem získal odborné poznatky, aplikoval je okamžitě do praxe a použil v rámci svého zaměstnání a služebního zařazení.

Každodenní zkušenosti a odborné poznatky z teoretické části práce jsem celkově vyhodnotil a stanovil z mého pohledu vhodný postup výslechu dítěte, které je dotčeno protiprávním jednáním. Tento postup může být aplikován při výslechu dítěte v jakémkoliv procesním postavení ze strany policejního orgánu, avšak v žádném případě není univerzální.

Dle mého názoru byly vytyčené cíle, jak v praktické tak i teoretické části práce splněny.

Seznam použité literatury a pramenů

- CUTÁK, L. *Spolupráce škol a školských zařízení a Policie České republiky*. Br. 501. Holešov, Vyšší škola a Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Holešově, Předmětové oddělení práva, 2010.
- ČÍRTKOVÁ L. *Forenzní psychologie*. 2. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-213-4.
- GILLERNOVÁ, I., BOUKALOVÁ, H. a KOL. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2006. ISBN 80-246-1293-3.
- GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 94. publikace. Brno: Paido. Edice pedagogické literatury, 2000. ISBN 80-85931-79-6.
- HOFMANOVÁ, J. *Behaviorální analýza: Taktická metoda kriminalistiky v procesu objasňování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti*. Praha Policejní prezídium, 2008.
- CHMELÍK, J. *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži*. 2. roz. vyd. Praha Policie ČR, 1998.
- CHMELÍK, J. a KOL. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2003. ISBN 80-7178-739-6.
- CHMELÍK, J. a KOL. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005. ISBN 80-86898-36-9.
- KONRÁD, Z. a KOL. *Vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha, Policejní akademie, 1996.
- KOLÁŘOVÁ, A., BADIN, J., a MACHUTA, J. *KRIMINALISTICKÝ ÚSTAV. Kriminalistický sborník*. 4. vyd. Kriminalistický ústav Praha, Policie České republiky, 2011.
- PETROVÁ, A. a KOL. *Přehled vývojové psychologie*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008. ISBN 978-80-244-2141-4.
- NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a KOL. *Kriminologie*. 2. vyd. Praha: Aspi Publishing, 2004. ISBN 80-7357-026-2.
- ŠTÁBLOVÁ, R. *Kriminologie: Studijní texty*. Praha, Policejní akademie, 2008.
- WEISS, P. a KOL. *Sexuální zneužívání dětí*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2005. ISBN 80-247-0929-5.
- ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 Trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, s. 354. Dostupný také z: http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/6966/place
- ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 141 ze dne 29. listopadu 1961 o trestním řízení soudním. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1961, s. 0513. Dostupný také z: http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/6966/place

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 104 ze dne 20 listopadu 1989 o Úmluvě o právech dítěte. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1991 s. 0502. Dostupný také z:

http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/6966/place

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 163 ze dne 17 července 2008 o Policii České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2008 s. 4086. Dostupný také z:

http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/6966/place

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 359 ze dne 9 prosince 1999 o sociálně-právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999 s. 7662. Dostupný také z:

http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/6966/place

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 101 ze dne 4 dubna 2000 o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000 s. 1521. Dostupný také z:

http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/6966/place

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 1 ze dne 16 listopadu 1992 Ústava České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1993 s. 001. Dostupný také z:

http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/6966/place

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 2 ze dne 6 prosince 1992 o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1993 s. 017. Dostupný také z: http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/6966/place

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 209 ze dne 3 září 1997 zákon o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1997 s. 74. Dostupný také z: http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/6966/place

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 218 ze dne 25. června 2003 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In: *Sbírka zákonů České republiky* 2003, č. 079. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz>

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 200 ze dne 1 července 1990 Zákon České národní rady o přestupcích. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1990, č. 035. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Obchodování s dětmi: doporučení pro postup orgánů veřejné správy*. Praha, Odbor bezpečnostní politiky MV, 2011.

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Práva dítěte v dokumentech*. 1. vyd. Praha: Themis, nakladatelství Tiskárny MV, p. o., 1997. ISBN 80-8521-56-7.

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2010* [online]. Praha, 2011 [cit. 2012-02-19].

Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, Krajské ředitelství Zlínského kraje. *Svodné události a interní zdroje*. Zlínský kraj, 2010-2011.

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, Krajské ředitelství Zlínského a Olomouckého kraje.
Svodné události 20010-2011.

Pokyn MŠMT č 25. 884/2003-24. *Spolupráce škol a předškolních zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané.* Praha:

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2003. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/>

POLICEJNÍ PREZÍDIUM ČESKÉ REPUBLIKY. *Závazný pokyn policejního prezidenta, kterým se upravuje práce policistů na úseku kriminality mládeže.* č. 167/2009. Praha, 2010.

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY, KRAJSKÉ ŘEDITELSTVÍ ZLÍNSKÉHO KRAJE. *Interní akt řízení, kterým se upravuje využívání speciální výslechové místnosti.* č. 116/2011. Zlín, 2011.

Seznam obrázků:

Obr. 1 Speciální výslechová místnost v Olomouci.....	str. 50
Obr. 2 Speciální výslechová místnost v Opavě.....	str. 51
Obr. 3 Demonstrační pomůcky Jája a Pája.....	str. 53
Obr. 4 Ztvárnění genitálií na demonstračních pomůckách.....	str. 53

Seznam zkratek:

apod.	a podobně
br.....	brožura
CAN.....	z anglického Child Abuse and Neglect – syndrom týraného dítěte
CSA.....	z anglického Child Sexual Abuse – syndrom sexuálně zneužívaného dítěte
cz.	koncový symbol internetové domény – Česká republika
č.....	číslo
ČR.....	Česká republika
čl.	článek
FOD.....	Fond ohrožených dětí
Hod.....	hodin/hodina
IMZ.....	Instrukčně metodické zaměstnání (v rámci Policie ČR)
kol.....	kolektiv
MV.....	Ministerstvo vnitra
MV p.o.	Ministerstvo vnitra příspěvková organizace
MŠMT.....	Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy
např.	například
nar.	narozen/narození
obr.....	obrázek
odst.	odstavec
OSPOD.....	Orgán sociálně právní ochrany dětí
OSZ.....	Okresní státní zastupitelství
PČR.....	Policie České republiky
roz.	rozšířené
s.....	stránka
Sb.	sbírka/ sbírka zákonů
SPOD.....	Správní ochrana dětí
SKPV.....	Služba kriminální policie a vyšetřování
s.r.o.....	společnost s ručením omezeným
ust.	ustanovení
upr.	upravené

vyd.vydání

zák.zákon/zákona

z.č.zákon číslo

ZPPP.....Závazný pokyn policejního prezidenta